

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Janja Nardin

Doživljanje razlik med spoloma v tretji triadi osnovne šole

Diplomsko delo

Ljubljana, 2020

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Janja Nardin

Doživljanje razlik med spoloma v tretji triadi osnovne šole

Diplomsko delo

Mentorica: red. prof. dr. Vesna Leskošek

Ljubljana, 2020

Doživljanje razlik med spoloma v tretji triadi osnovne šole

Povzetek diplomskega dela

Povzetek: V osnovnošolskem izobraževanju se lahko pogosto srečamo z izkušnjami učencev in učenk, ki doživljajo diskriminacijo zaradi svojega spola. Nekateri učenci in učenke razlike med spoloma opazijo bolj, drugi manj. Na to, kako bodo učenci in učenke doživljali svoj spol, vpliva več dejavnikov. Med pomembnejšimi so primarna in sekundarna socializacija, pomembno vlogo pa imajo tudi učitelji.

V diplomski nalogi je predstavljeno doživljanje razlik med spoloma med učenci v tretji triadi osnovne šole. V teoretičnem delu sem se osredotočila na definicijo spola ter razliko med biološkim in družbenim spolom. S spolom sem povezala tudi socializacijo, tako primarno kot sekundarno, v nadaljevanju pa sem predstavila spolne stereotipe in mite o materinstvu. Predstavila sem tudi zakonsko podlago za doseganje enakosti med spoloma, na koncu teoretičnega dela pa sem pisala še o osnovnošolskem izobraževanju. Bolj natančno sem opisala, kaj je namen osnovnošolskega izobraževanja, ter o feminizaciji šolanja in »krizi moškosti«. Opisala sem tudi prikrite spolne neenakosti v izobraževanju in diskriminacijo v šoli. V družbi velja splošno prepričanje, da je enakost spolov v izobraževanju dosežena, čeprav temu še zdaleč ni tako. Spolne neenakosti se v šolstvu pojavijo tako v izobraževanju kot tudi pri strokovnem kadru, kjer je očitna prevlada žensk.

V drugem, empiričnem delu diplomskega dela, sem predstavila metodologijo in rezultate. Raziskava, ki sem jo izvedla, je kvantitativna in deskriptivna. Anketo sem izvedla na Osnovni šoli Martina Krpana v Ljubljani. Merski instrument v raziskavi je vprašalnik, populacijo predstavljajo vsi učenci sedmega, osmega in devetega razreda osnovne šole v Sloveniji v šolskem letu 2019/2020. Metoda zbiranja podatkov je anketiranje. Podatke sem obdelala na kvantitativen način s pomočjo programa IKA in zbirne tabele. V praktičnem delu sem predstavila rezultate raziskave, ki sem jo izvedla med učenci tretje triade. Glavne ugotovitve diplomskega dela so, da so fantje za svoja dejanja večkrat in hitreje kaznovani ter so večkrat že dobili slabo oceno zaradi tega, ker so fantje. Punce so že večkrat dobila boljšo oceno kot fantje zaradi svojega spola. Doživljanje razlik med spoloma je v našem šolskem sistemu še vedno prisotno in se kaže predvsem pri ocenjevanju, kaznovanju in diskriminaciji na podlagi spola. Fantje in punce ne ločujejo strogo med predmeti, ki naj bi bili bolj primerni za določen spol. Tako fantje kot punce so večinoma mnenja, da so predmeti v šoli primerni za oba spola. V sklepnem delu sem navedla nekaj predlogov, ki izhajajo iz prebrane literature in mojega raziskovanja. Najbolj ključnega pomena za nadaljnje delo se mi zdi sodelovanje šolske svetovalne službe, učiteljev, učencev in staršev. Potrebna je veliko pogovora o doživljanju spola, razlik med spoloma v izobraževanju, o diskriminaciji ter drugačni obravnavi na podlagi spola.

Ključne besede: biološki in družbeni spol, razlike med spoloma, osnovna šola, kaznovanje, diskriminacija zaradi spola

Title: Experiencing gender differences in the third triad of elementary school

Abstract: In primary education, we often come across pupils, who are experiencing discrimination based on their gender, some of them more often than others. Different factors have influence on how pupils will experience their gender. Some of the most important ones are primary and secondary socialization and also teachers in primary schools.

This thesis is an insight into experiencing gender differences among pupils in the third triad of elementary school. The theoretical segment focuses primarily on the definition of gender and its differentiation from the term sex. Furthermore, the correlations between gender and socialization as well as gender stereotypes are explored within this section. There is a general belief in society, gender equality is already achieved in education but the reality is far from that. Gender inequality is a part of education as well as part of the profession of teachers, where there is an obvious dominance of women. The legal groundwork for achieving gender equality is displayed and primary education discussed.

The findings of my research are exhibited in the practical part. The research is quantitative and descriptive. I did my survey in Martina Krpana primary school in Ljubljana. The measuring tool in my research is questionnaire. All pupils of seventh, eighth and ninth grade in Slovenia in the school year 2019/2020 represented my population. I processed the data gained in the research in a quantitative way with help of online platform 1KA and summary table. I have come to the conclusion that boys are more commonly punished more often and more severely than girls for the same misdemeanors and that they more frequently receive bad grades due to their gender. Diametrically opposed to this girls more often get better grades than boys due to their gender. In conclusion I listed a few propositions for improvement based on the knowledge this research has provided. The most crucial part for further work is cooperation between school social workers, teachers, pupils and parents. There is a need to talk about experiencing gender, differences between genders in education and discrimination based on gender.

Keyword: gender and sex, differences between genders, primary school, punishment, discrimination based on gender

Kazalo

- 1. TEORETIČNI UVOD	1
1.1 SPOL.....	1
1.1.1 Biološki in družbeni spol	1
1.1.2 Socializacija	2
1.1.3 Razlike med spoloma, spolni stereotipi in miti o materinstvu	5
1.2 DOSEGANJE ENAKOST MED SPOLOMA.....	8
1.2.1 Zakonska podlaga enakih možnosti za moške in ženske	8
1.2.2 Zakon o enakih možnostih žensk in moških	8
1.2.3 Zakon o varstvu pred diskriminacijo	9
1.2.4 Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških 2015–2020.....	9
1.3 OSNOVNA ŠOLA	10
1.3.1 Namen osnovnošolskega izobraževanja.....	10
1.3.2 Feminizacija šolanja in »kriza moškosti«	11
1.3.3 Prikrite spolne neenakosti v izobraževanju.....	14
1.3.4 Diskriminacija v šoli	16
- 2. PROBLEM.....	18
2.1. Opis problema.....	18
2.2. Raziskovalna vprašanja in hipoteze.....	19
- 3. METODOLOGIJA	20
3.1. Vrsta raziskave	20
3.2. Spremenljivke	20
3.3. Merski instrument.....	21
3.4. Populacija in vzorčenje	22
3.5. Metoda zbiranja podatkov.....	22
3.6. Obdelava in analiza podatkov	22
- 4. REZULTATI.....	24
4.1. Preverjanje hipotez.....	35
- 5. SKLEPI.....	38
- 6. PREDLOGI.....	39
- 7. LITERATURA	40
- 8. PRILOGE.....	43
8.1. Anketni vprašalnik	43

Kazalo tabel

Tabela 1: Spremenljivke	20
Tabela 2: Pogostost doživljanja diskriminacije	25
Tabela 3: Hitrost kaznovanja za podobno ali enako dejanje.....	26
Tabela 4: Razlaga odgovorov pri puncah	27
Tabela 5: Razlaga odgovorov pri fantih.....	27
Tabela 6: Večkrat kaznovani v šoli.....	28
Tabela 7: Opis diskriminatornih situacij (odgovori punc).....	34
Tabela 8: Opis diskriminatornih situacij (odgovori fantov)	34

Kazalo grafov

Graf 1: Spol (n=57).....	24
Graf 2: V šolskem letu 2019/2020 obiskujem (n=57)	24
Graf 3: Ocena slabšega ocenjevanja zaradi spola (odgovori punc)	30
Graf 4: Ocena slabšega ocenjevanja zaradi spola (odgovori fantov).....	30
Graf 5: Ocena boljšega ocenjevanja zaradi spola (odgovori punc)	31
Graf 6: Ocena boljšega ocenjevanja zaradi spola (odgovori fantov).....	32
Graf 7: Predmeti, ki se zdijo bolj primerni za fante, za punce ali za oba spola (odgovori punc)	32
Graf 8: Predmeti, ki se zdijo bolj primerni za fante, za punce ali za oba spola (odgovori fantov).....	33

1. TEORETIČNI UVOD

1.1 SPOL

Kako vsak posameznik dojema spol, je odvisno od več dejavnikov in je pomembno povezano s časom in prostorom, položajem v družbeni strukturi, spolom, raso, kulturo in še čem (Fausto-Streling, 2014, str. 13–15). V družbi velja neko temeljno splošno prepričanje, da je termin spol splošno razumljen in je njegova definicija vsem popolnoma jasna. Če izhajamo iz prepričanja binarnega spolnega sistema, poznamo dva spola, in sicer moškega in ženskega. Ta klasifikacija je izključujoča do vseh tistih, ki segajo izven binarnega sistema, torej do transseksualnih oseb. Pomembno je zavedanje, da je širše razumevanje spola izjemnega pomena, saj termin ne vključuje samo biološkega spola, ki je pripisan ob rojstvu, ampak je tudi temelj za osebno identifikacijo in samouresničevanje. Zaznamuje torej posameznikovo celotno življenje in prav na osnovi spola, spolne identitete, spolnega izraza in spolnih vlog so mnogim osebam kršene osnovne človekove pravice. Spol je prav tako osnova feminističnih, transaktivističnih družbenih gibanj in gibanj za legitimiranje človekovih pravic (Koletnik, Grm in Gramc, 2016, str. 12).

1.1.1 Biološki in družbeni spol

Spol je kompleksen pojem, ki se lahko navezuje na spol, ki nam je pripisan ob rojstvu (ang. gender assigned at birth), družbeni spol (ang. gender), spolno identiteto, spolni izraz in/ali spolne vloge (Koletnik, Grm in Gramc, 2016, str. 12). Spol nima enotne definicije, v grobem pa ga lahko delimo na biološki (ang. sex) in na družbeni spol (ang. gender) spol (Fausto-Streling, 2014, str. 19). Spol, pripisan ob rojstvu, je spol, ki je bil osebi pripisan ob rojstvu glede na anatomijo njenih genitalij in ga določi zdravnik ali zdravnica. Ta termin lahko enačimo z biološkim spolom. Nanaša se na človekovo anatomijo, spolne organe, raven hormonov spolnih žlez in kromosomov ter deli ljudi na moški in ženski spol. V klasični medicini sta normativna le dva spola, moški in ženski. Mnenje o tem, kako legitimen je biološki spol, so deljena. Biološki determinizem temelji na prepričanju, da je biološki spol najbolj pomembno in determinirajoče prevladujoče izhodišče za vse področje spolov in spolnosti. Obstaja pa tudi vse bolj prevladujoč pogled družbenega konstruktivizma, poststrukturalizma in kvirovske teorije, kjer sta tako biološki spol kot družbeni spol prepoznana kot družbena konstrukta, zato biološki spol ni viden kot vseprevladujoča biološka danost.

Družbeni spol je družbeni konstrukt, ki v naši družbi deli ljudi na moške in ženske in jim s tem predpisuje določene stereotipne spolne identitete, spolne izraze in tudi spolne vloge. Družbeni spol predstavlja individualno preoblikovano spolno identiteto, katere osnova je samoidentifikacija. Družbeni spol tako zajema vse obstoječe spole, ne samo ženskega in moškega spola iz binarnega spolnega sistema (Koletnik, Grm in Gramc, 2016, str. 12-18).

Ne gre pa samo za samoidentifikacijo, ampak se oseba opredeli v spol s svojim dejanji, ki jih naša družba pripisuje ženskemu ali moškemu spolu. Šele s ponavljanji teh dejanj se iz nas naredi žensko ali moškega. Pri oblikovanju družbenega spola ima ključno vlogo primarna socializacija, v družini, kjer imajo najpomembnejšo vlogo starši. V zgodnjem obdobju otroštva otrok že sprejme uveljavljene načine obnašanja, ki so značilni za življenje v določeni družbi. Spol je torej več kot razlika med moškim in žensko na osnovi njihovih telesnih razlik. Spol je veliko bolj socialni, kulturni in simbolični organizacijski princip v naši družbi (Jakoš, 2016, str. 1–2). Spol je družbeno konstruiran v smislu, da se vedenja moških in žensk naučimo, in to ni neizogibna posledica biologije. Biološke spolne razlike vplivajo na družbene razlike med spoloma in obratno (Haralambos in Holborn, 2005, str. 598-599).

1.1.2 Socializacija

»Na oblikovanje spolne identitete močno vpliva proces socializacije, še posebej primarne, ki se zgodi v družini. Socializacija je proces, kjer se v interakciji z drugimi ljudmi naučimo vedenja, izoblikujemo svojo osebnost in se naučimo delovati kot družbena bitja. S tem sprejmemo tudi kulturo, vrednote, norme in prepričanja družbe, v kateri živimo.« (Jakoš, 2016, str. 6). Fausto-Sterling (2014, str. 70) navaja, da se spolne vloge ne razvijejo brez vpliva okolice. Otroci svoje vedenje v določeni meri prilagajajo temu, ali so v družbi sovrstnika enakega spola kot so sami. Primer je, da se bolj »dekliško« vedejo deklice, ki imajo starejšo sestro, in manj »dekliško« tiste, ki imajo starejšega brata (Fausto-Sterling, 2014, str. 70). Nekateri znanstveniki verjamejo, da se spolna identiteta oblikuje na podlagi učinka prenatalnih hormonov na možgane, medtem ko so številni kognitivni in socialni psihologi prepričani, da se spolna identiteta oblikuje kot posledica procesa učenja, kognitivnega razvoja in družbenega pogojevanja (Fausto-Sterling, 2014, str. 72). Vzgoja dečkov in deklic se v glavnem še vedno odvija precej tradicionalno, tudi vedenje staršev se glede na spol njihovega otroka še vedno razlikuje. Če samo pogledamo oddelke z igračami za punčke in fantke, je stvar hitro jasna. Že od malih nog punčke vzgajamo in jih navajamo na njihovo vlogo gospodinje. Kupujemo jim

plastične dojenčke, majhne kuhinje, likalnike, oblačimo jih v oblekice. Fantkom govorimo, da naj ne jokajo, saj niso punčke, da morajo biti močni, znati popravljati stvari, se postaviti zase in jim pustimo veliko več agresije kot punčkam. Pretepi so med fanti bolj sprejemljivi, starši so včasih celo ponosni, če se njihov fantke stepe in zavzame za to, kar je njegovo (Jakoš, 2016, str. 7). Starši nenamerno vzpostavijo različen odnos do svojih otrok. V našem vsakdanjem življenju je »normalno«, da prihaja do različne vzgoje dečkov in deklic, posledice pa so potem vidne med razlikami med moškimi in ženskami v odrasli dobi (Jakoš, 2016, str. 7).

Socializacija je vseživljenjski proces, v katerem se ljudje v interakcijah z drugimi ljudmi – pomembnimi drugimi, kot jih označujeta sociologa Berger in Luckmann:

- Prilagajamo družbi, v kateri smo se rodili, se vključujemo vanjo in sprejemamo njeno kulturo. Sprejemamo in ponotranjimo vrednote, norme, prepričanja in vzorce vedenja.
- Naučimo prevzemati in opravljati vloge, značilne za to družbo. Vloge sprejemamo glede na spol, glede na starost, gleda na naš poklic itd. Statusi, ki jih v družbi sprejemamo, se spreminjajo, pogosto istočasno hkrati zavzemamo več vlog in na vsako od teh se vežejo družbena pričakovanja in zahteve. Opredeljene so s formalnimi in neformalnimi družbenimi normami, kako naj se človek v določeni vlogi obnaša. Nekatera vedenja v vlogi so spontana, drugih se naučimo skozi socializacijski proces.
- Oblikujemo identiteto in osebnost, vključno s specifičnim načinom govora in komunikacije, mišljenja, čustvovanja in vrednotenja (Berger in Luckmann, Družbena konstrukcija realnosti, izdala Cankarjeva založba, Ljubljana, 1988, kot navedeno v Počkar, Andolšek, Popit in Barle Lakota, 2009, str. 47–48).

Socializacija je po eni strani individualno osebnostno oblikovanje posameznika oziroma posameznice, po drugi pa vključevanje v družbeni svet, razvijanje družbeno sprejemljivih, zahtevanih in/ali pričakovanih vzorcev vedenja. Je pomemben proces tako iz vidika posameznika ali posameznice kot z vidika družbe. Omogoča nam, da se vključimo v družbo in se naučimo delovati na družbeno sprejemljive načine (Počkar, Andolšek, Popit in Barle Lakota, 2009, str. 48). V vseživljenjskem procesu socializacije ima poseben pomen prva, primarna socializacija, ki jo povezujemo z otroštvom, tj. z obdobjem človekove skoraj popolne nesamostojnosti in odvisnosti od odraslih. Pri primarni socializaciji gre za prvi človekov stik z drugimi ljudmi. Pomembno vlogo tukaj igrajo družina, vrtec in ne smemo pozabiti niti na že zelo zgodnji vpliv medijev. Primarna socializacija naj bi bila odločilnega pomena za vse

nadaljnje življenje; v njej se razvijejo temelji človekove osebnosti in njegove družbenosti. Drugi razlog za poseben pomen primarne socializacije pa je, da so prav stiki z družbenim okoljem v tej najzgodnejši fazi življenja pomembni in nujno je, da se uresniči človekova potencialna človeškost oziroma da človek razvije specifično človeške načine vedenja in specifično človeške lastnosti (Počkar, Andolšek, Popit, Barle Lakota, 2009, str. 51–53).

Vsako nadaljnjo socializacijo, ki sledi prvemu otroškemu obdobju, imenujemo sekundarna socializacija. V sodobnih modernih družbah postaja svet, v katerega vstopamo po primarni socializaciji, čedalje bolj členjen in raznolik. Vključujemo se v različne druge družbene skupine, organizacije in institucije zunaj našega intimnega okolja. Tam prevzemamo številne nove vloge, najprej povezane s šolanjem, kasneje poklicne, starševske itd. (Počkar, Andolšek, Popit, Barle Lakota, 2009, str. 54).

V večini družb in kultur se oblikujejo predstave o tem, katere osebne lastnosti, vedenje, družbene vloge itd. so primerne za ženske in katere za moške. Te predstave so v različnih družbah in kulturah različne, spreminjajo se tudi v času; vedno vplivajo na socializacijske postopke, ki so različni glede na to, ali je človek ženska ali moški. Kljub mnogim spremembam na področju delitve dela med spoloma in spolnih vlog v razvitih modernih družbah je socializacija še vedno spolno zaznamovana, govorimo lahko o spolno diferencirani socializaciji. Začne se že v primarni socializaciji z različnim odzivom staršev in drugih na spol otroka, čeprav so lahko prepričani, da je do otrok treba imeti enak odnos ne glede na spol. Največkrat starši poskrbijo, da že zunanja podoba (barva obleke, dolžina las itd.) kaže na otrokov spol. Nadaljuje se z igranjem različnih iger, glede na spol zaznamovanimi igračami. Deklice bolj pogosto dobijo igrače, s katerimi se bolj ali manj uspešno socializirajo v še vedno precej prisotno stereotipno žensko vlogo. Dečkom kupujejo igrače, preko katerih naj bi se socializirali v vlogo odraslega moškega, ki je trden, tekmovalen, pogumen, zaščitnik. Prav tako lahko v otroških knjigah in likih zasledimo mnoge like, ki pogosto zaznamujejo spolno specifične vloge. Ženske osebe pogosteje kot moške nastopajo v pasivnih ali stereotipnih vlogah, kot so na primer matere, vile, čarovnice. Moške osebe pogosteje nastopajo v aktivnih, tudi veliko bolj pestrih in raznolikih vlogah. Niso samo možje, očetje, ampak so tudi bojevniki, varuhi reda, raziskovalci. Različne podobe ženskosti in moškosti se uveljavljajo tudi prek drugih množičnih medijev. Mladostnice in odrasle ženske so deležne več pritiskov glede njihovega fizičnega videza in telesne samopodobe.

Šola je odprta za oba spola in s tem imajo tudi punce možnost izobraževanja, lastne poklicne kariere in ekonomske samostojnosti. Rečemo lahko, da so s širjenjem in podaljševanjem šolanja punce pridobile celo več kot fantje. Punce so po šolskem uspehu boljše od fantov na vseh stopnjah šolanja in so zavzele nekatere zaposlitve, ki so bile prej tipično moške, kot na primer pravo in medicina. Stereotipne predstave in predsodki o moških in ženskah vlogah njihove možnosti precej omejujejo. Punce se v večji meri usmerjajo v poklice, ki naj bi bili bližje t. i. ženski naravi. To so poklici s področja zdravstva, sociale in pedagoški poklici. Na naravoslovnem, matematičnem in tehničnih področjih je deklet manj. Raziskave ne potrjujejo, da naj bi bili moški boljši na teh področjih oziroma celo kažejo, da so punce boljše v poznavanju naravoslovja v primerjavi s fanti. Domnevamo lahko, da na različno izbiro šolskih in poklicnih poti glede na spol vplivajo družbeno/kulturno izoblikovane predstave o ženskah in moških, predstave, ki jih ljudje ponotranjimo od zgodnje socializacije naprej (Počkar, Andolšek, Popit, Barle Lakota, 2009, str. 63–65).

Danes na socializacijo pomembno vplivajo tudi mediji. Poleg tiskanih medijev so v ospredju predvsem družbena omrežja. Mediji so pomembno socialno okolje za vse generacije in tako pomenijo novo obliko socializacije, rečemo pa lahko, da najmočnejše vplivajo na mladostnice in mladostnike. Pomembna razlika med mediji ter družino in šolo kot dejavnikoma socializacije je, da si tako družina kot šola prizadevata za prenos znanja, izkušenj, tradicij na nove generacije, v ospredju delovanja medijev pa je ekonomski interes (Počkar, Andolšek, Popit, Barle Lakota, 2009, str. 72–73).

1.1.3 Razlike med spoloma, spolni stereotipi in miti o materinstvu

»Razumevanje moških in žensk je morda ena izmed najbolj raziskovanih tem v sociologiji, psihologiji in ne nazadnje filozofiji. Morda je tema prav zaradi svoje zanimivosti in kompleksnosti prežeta s teorijami, miti in stereotipi o moških in ženskah, ki so lahko bolj ali manj resnični in aplikativni.« (Prijon, 2010, str. 38). Ko govorimo o razlikah med spoloma, imamo v mislih razlike med družbenim spolom (Prijon, 2012, str. 12). Razlike med moškimi in ženskami izhajajo bolj iz kulturnih vzorcev kot iz bioloških značilnosti. Po tej definiciji biološki spol ni tisti, ki določa ženskost ali moškost, ampak sta oba pojma le konstrukta, ki se kažeta skozi vedenje, način oblačenja in podobno (Prijon, 2012, str. 12-13). Kljub vsemu je najvidnejši pokazatelj posameznega spola telo in tudi najbolj očitno lahko spol prepoznamo po fizičnem videzu posameznika.

Besedi moški in ženska opisujeta razlike med spoloma, ki so biološko pogojene, medtem ko se na razlike med spoloma, ki so odvisne od družbe oziroma socialnega okolja, nanašata besedi moškost in ženskost (Zgonec, 2018, str. 2–3). Pojma moškost in ženskost lahko razumemo v širokem pomenu, saj sta dinamična in aktivna. Skozi potek dogajanja v zadnjih dveh desetletjih smo se začeli premikati od univerzalno pogojenih vlog k novim predstavam in pojmovanjem o tem, kaj je ženskost. Danes oba pojma, moškost in ženskost, razumemo skozi poststrukturalistično miselnost kot kompleksen skupek spolno pogojenih reprezentativnih diskurzov, praks, shem in subjektov. Ženskost si razlagamo različno in v sedanosti poleg razreda, rase, usmerjenosti na gospodinjstvo in materinstvo povezujemo pojem tudi z višjo izobrazbo in položajem žensk na trgu dela. Razumevanje pojmov moškosti in ženskosti se je tako izrazito spremenilo, da se danes pravzaprav sprašujemo, kaj je žensko in kaj je moško. Nov pogled ženskosti pomeni usklajevanje med ženskimi in moškimi atributi. Ženske so prešle tudi na področja, ki so jih prej zavzemali samo moški. Sodobna ženska danes tako usklajuje kariero in materinstvo, kar je posledica postfeministične fantazije, kjer so ženske deležne enakih možnosti in priložnosti kot moški. Poleg posfeministične fantazije mora ženske stremeti še k doseganju bolj »moških« atributov, kot so tekmovanje, visoki dosežki in zmožnost podjetnosti (Zgonec, 2018, str. 3–4).

Stereotipi so nepogrešljivi za razumevanje družbe in posameznika. Najnovejše raziskave o stereotipih proučujejo, kako stereotipov ne smemo razumeti samo kot negativne kognitivne sheme, ampak kot posplošitve o skupinah in kategorijah. Med spolnimi stereotipi pa še vedno prevladujejo negativni stereotipi ali njihovo negativno vrednotenje. Poleg negativnih stereotipov spolne stereotipe zaznamuje še »globalni« spolni stereotip, da je moški glava in ženska srce. To lahko imenujemo globalni stereotip, ker opiše celotno problematiko spolne stereotipizacije in je temelj ostalim spolni stereotipom, kot so moška objektivnost – ženska subjektivnost, moška logika – ženska intuicija, moška aktivnost – ženska pasivnost, moška trdnost – ženska mehkost, moška hladnost – ženska toplina itd. Iz podrobnejšega pregleda lahko vidimo, da spolni stereotipi še vedno poznajo samo dva spola, moškega in ženskega, kar pa lahko povežemo z vpetostjo v patriarhalni vrednosti sistem, v katerem je ženstvena plat predstavljena kot nemočna, negativna, moška pa je vezana na moč in pozitivnost. Oba spola, tako moški kot ženski, sta v spolnih stereotipih predstavljena kot trdni kategoriji in ne upoštevata ugotovitev o spolu kot o družbeno-kulturnem konstrukt, še manj pa upoštevata diskurz o gradnji spolne identitete. Kljub vsem družbeno-ekonomskim in političnim

spremembam spolni stereotipi še vedno vztrajajo v naši družbi dokaj nespremenjeni. Eden izmed razlogov za to je zagotovo spolna socializacija. Otroke že od rojstva učimo, kako naj se vedejo glede na njihov biološki spol. Po eni strani zahtevamo, da ponotranjijo norme in vrednote, značilne za njihov spol, ter prevzamejo spolno identiteto, po drugi strani pa, da se usposobijo za uspešen spolni performans vlog, izpeljanih iz konstruirane spolne identitete (Zupan Sosič, 2007).

Spolni stereotipi so se počasi začeli spreminjati s feminizmom, ki je ena izmed glavnih revolucij v devetnajstem stoletju. Izzvala je neutemeljene razlike med spoloma v javnem in zasebnem življenju, ki so bili osnova za razlikovanje v delitvi dela in vlogi v politiki. Že od takrat naprej se ženske borijo za enakopravne socialne, politične in ekonomske pogoje tako na nacionalni kot na mednarodni ravni. Te izzivi danes niso več povezani samo z zgoraj naštetimi pogoji, ampak tudi s kakovostjo življenja, ki jo prinašajo (Braidotti in Griffin, 2002, str. 63-64).

»Delitev na um in telo je imela za ženske skozi zgodovino usoden pomen, saj so jih različne ideologije, predvsem pa krščanstvo, vezale le na telesni binarni pol. Pamet, razum, mišljenje in s tem objektivnost, racionalnost, zmožnost sprejemanja odločitev in produciranja znanosti so bili pridržani za moške. Čustva, čutnost, telesnost, neracionalnost oziroma subjektivnost in preprostost v mišljenju pa so pripisali ženskam. To je postavilo ženske v podrejeni položaj. Bolj ko je skupina moških dobivala družbeno moč, bolj so bile ženske izločene. Z modernizacijo so najprej izgubile pravice in šele z nastankom ženskega gibanja so jih začele spet pridobivati.« (Leskošek, 2002, str. 34). Zaradi razumevanja spola, vezanega le na telesni binarni spol, se je ženski spol pogosto enačil tudi z materinstvom in vlogo mame. Ann Oakley (2000) se je podrobneje ukvarjala z miti o tem, kje je žensko mesto, in definirala mite o materinstvu, ki vsebujejo tri splošno sprejete trditve. Najbolj vplivna je prva, in sicer da otrok potrebuje matere. Druga je ravno obratna, da mati potrebuje otroka, in tretja trditev je, da je materinstvo največ, kar lahko ženska doseže v življenju in se samo s tem lahko potrdi kot prava ženska. Te tri trditve skupaj predstavljajo zaprt krog: ženska mora biti mati, mati potrebuje otroka in otrok potrebuje mater (Oakley, 2000, str. 199). Prvi mit izhaja iz premise, da je materinstvo usoda vsake ženske in je tako ključno za njen psihoseksualni razvoj. Če si ženska otroka ne želi, ne more biti predstavljena kot »feminilna ženska«, in skupaj z materinstvom zavrača ženskost. Vedenje žensk, ki so matere, je povezano z njihovo vzgojo in s kulturnimi razmerami, v katerih doživljajo materinstvo. Nikakor pa to ni povezano s tem, da imajo ženske

jajčnike in maternico (Oakley, 2000, str. 200–213). Drugi mit je, da ženska potrebuje svojega otroka. Ne obstaja noben materinski gon in prav tako ni nobenega utemeljenega gona, ki ženske žene k rojevanju ali k skrbi za otroke. Ta mit lahko zavržemo z dejstvom, da vez med materjo in otrokom ni biološka, ampak čustvena, ter da željo po materinstvu vpelje kultura. Ženska se zmožnosti, da postane mati, nauči (Oakley, 2000, str. 213–215). Trditev, da otrok potrebuje mater, pa je najbolj subverzivni del mita o materinstvu. Ta mit razkriva politično trditev, in sicer s tem moški želijo še močnejše privezati ženske z otroci. Tudi sindrom, ki ga kažejo otroci v institucijah, podre ta mit. Ti otroci so prikrajšani za odraslega človeka, ki bi nenehno in ljubeče skrbel zanje, ni pomembno, ali je to ženska, moški, mama, oče (Oakley, 2000, str. 218–225).

1.2 DOSEGANJE ENAKOST MED SPOLOMA

1.2.1 Zakonska podlaga enakih možnosti za moške in ženske

V Republiki Sloveniji je pravna enakost spolov zagotovljena in jo med drugim predpisuje tudi najvišji pravi akt v državi, Ustava Republike Slovenije. V njej je zapisano, da morajo biti »vsakomur zagotovljene enake človekove pravice in temeljne svoboščine, ne glede na narodnost, raso, spol, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, gmotno stanje, rojstvo, izobrazbo, družbeni položaj ali katero koli drugo osebno okoliščino.« (Ustava Republike Slovenije, 1991). Poleg Ustave Republike Slovenije so pomembni zakoni na tem področju še Zakon o enakih možnosti žensk in moških, Zakon o varstvu pred diskriminacijo in Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških 2015–2020.

1.2.2 Zakon o enakih možnostih žensk in moških

Eden izmed krovnih zakonov na tem področju je Zakon o enakih možnostih žensk in moških (ZEMŽM), ki je bil sprejet leta 2002. Zakon je namenjen izboljšanju položaja žensk ter ustvarjanju enakih možnosti žensk in moških na političnem, ekonomskem, socialnem, vzgojno-izobraževalnem ter na drugih področjih družabnega življenja. Zakon izpostavi, da je ustvarjanje enakih možnosti naloga celotne družbe. Sprejetje zakona pomeni odstranjevanje ovir za vzpostavljanje enakosti spolov, zlasti s preprečevanjem in odpravljanjem neenakega obravnavanja spolov kot oblike diskriminacije v praksi, ki izvira iz tradicionalno in zgodovinsko pogojenih različnih družbenih vlog. Prizadeva si za ustvarjanje enakih pogojev

zastopanosti obeh spolov na vseh področjih družbenega življenja (Zakon o enakih možnostih žensk in moških, 2002). V 4. členu ZEMŽM piše, da enakost spolov pomeni, da so ženske in moški enako udeleženi na vseh področjih javnega in zasebnega življenja, da imajo enak položaj ter enake možnosti za uživanje vseh pravic in za razvoj osebnih potencialov, s katerimi prispevajo k družbenemu razvoju, ter enako korist od rezultatov, ki jih prinaša razvoj (Zakon o enakih možnostih žensk in moških, 2002).

1.2.3 Zakon o varstvu pred diskriminacijo

Za enakost spolov pomemben tudi Zakon o varstvu pred diskriminacijo, ki določa varstvo vsakega posameznika pred diskriminacijo ne glede na spol, narodnost, raso ali etnično poreklo, jezik, vero ali prepričanje, invalidnost, starost, spolno usmerjenost, spolno identiteto in spolni izraz, družbeni položaj, premoženjsko stanje, izobrazbo ali katero koli drugo osebno okoliščino (Zakon o varstvu pred diskriminacijo, 2016). Ta zakon zavezuje državne organe, lokalne skupnosti in nosilce javnih pooblastil ter pravne in fizične osebe, da zagotavljajo varstvo pred diskriminacijo v zvezi s pogoji za dostop do zaposlitve, z dostopom do vseh oblik in do vseh ravni karijerne orientacije in svetovanja, z zaposlitvenimi pogoji in pogoji dela, s socialno zaščito, s socialnimi ugodnostmi, z vzgojo in izobraževanjem ter z dostopom do dobrin in storitev, ki so na voljo javnosti (Zakon o varstvu pred diskriminacijo, 2016).

1.2.4 Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških 2015–2020

V Sloveniji je bila leta 2015 sprejeta tudi Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških (ReNPEMŽM15-2) v obdobju med leti 2015 do 2020. Gre za strateški dokument vlade, ki določa cilje za uresničevanje enakost spolov na posameznih področjih življenja žensk in moških. Poglavitni namen Resolucije je zmanjšati neenakosti med spoloma na vseh področjih, prav tako pa je cilj programa tudi pomemben družbeni cilj in pogoj za pravično in pošteno družbo (Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških, 2015). V programu je poudarek na osmih neodvisnih področjih, in sicer enaka ekonomska neodvisnost, usklajevanje poklicnega in zasebnega oziroma družinskega življenja, družba znanja brez spolnih stereotipov, socialna vključenost, zdravje, uravnotežena zastopanost žensk in moških, nasilje nad ženskami ter enakost spolov v zunanji politiki in mednarodnem razvojnem sodelovanju (Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških, 2015).

1.3 OSNOVNA ŠOLA

1.3.1 Namen osnovnošolskega izobraževanja

Osnovnošolsko izobraževanje urejata Zakon o osnovi šoli (1996) in Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (1996). Z obvezno osnovno šolo je vsem prebivalcem Slovenije omogočeno razvijanje pismenosti, razgledanosti, nadarjenosti, spretnosti, ustvarjalnosti, izražanja kritične misli in pridobivanja kakovostne splošne izobrazbe, prav tako pa tudi skladen telesni, duševni in osebnosti razvoj. Pobudnik za ustanovitev osnovnih šol je lokalna skupnost, sredstva pa v večini pridobivajo iz občinskega in državnega proračuna. Osnovnošolsko izobraževanje lahko izvajajo osnovne šole, osnovne šole s prilagojenim programom, zavodi za vzgojo in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami, mednarodne šole in Evropska šola Ljubljana. Osnovnošolsko izobrazbo lahko pridobijo tudi odrasli v institucijah, ki izvajajo osnovnošolsko izobraževanje za odrasle (Ministrstvo za znanost, izobraževanje in šport, 2020). Otrokove pravice v izobraževanju ščiti tudi Konvencija o otrokovih pravicah, ki zagotavlja, da bodo pravice iz Konvencije priznane vsem otrokom brez razlikovanja, ne glede na raso, barvo kože, spol, jezik, veroizpoved, politično ali drugo prepričanje, narodno, etnično ali družbeno poreklo, premoženje, invalidnost ali kakršen koli drug položaj otroka (Varuh človekovih pravic, 1991).

Pri osnovnošolskem izobraževanju se pri snovanju programov upoštevajo tudi želje in predvsem potrebe vseh otrok, ki so vključeni v osnovnošolsko izobraževanje. Program osnovnih šol mora biti zasnovan tako, da se bodo vanj lahko vključili vsi otroci, ne glede na njihov spol, etično pripadnost, ne glede na finančno stanje njihovih staršev. Prav tako mora biti osnovnošolsko izobraževanje prilagojeno učencem s posebnimi učnimi težavami in nadarjenim učencem (Alexander, 1992, str. 11–20).

Izobraževanje v osnovni šoli zajema primarno in splošno nižje sekundarno izobraževanje ter se deli na tri vzgojno-izobraževalna obdobja, v vsakem obdobju pa so po trije razredi (European Commission, 2019). Po Ustavi Republike Slovenije je osnovnošolsko izobraževanje obvezno in morajo starši otroke v prvi razred praviloma vpisati s šestimi leti, šolanje pa se

zaključiti po devetih letih, običajno pri petnajstih letih. Prvo triado predstavljajo učenci od prvega do tretjega razreda, drugo triado učenci od četrtega do šestega in tretjo triado učenci od sedmega do devetega razreda (European Commission, 2019).

1.3.2 Feminizacija šolanja in »kriza moškosti«

Potrebno se je zavedati, da imajo spolne relacije ter pozicije moških in žensk znotraj konteksta izobraževanja velik vpliv na učence in učenke (Arnot in Mac an Ghail, 2006, str. 1–14). Ob ustanovitvah šole je šlo za popolnoma moški poklic. Skozi potek družbenih in političnih dogodkov v preteklosti sta skozi desetletja in stoletja šola in izobraževanje otrok postala ženska domena. Pojavita se dva fenomena, ki jim pravimo feminizacija šolanja in »kriza moškosti« (Arnot in Mac an Ghail, 2006, str. 1–14). Največ žensk je med učitelji v primarnem in nižjem sekundarnem izobraževanju. Opaziti je trend, da mlajši kot so otroci, večje je število učiteljic. Enak trend je tudi pri zastopanosti žensk na vodstvenih položajih v šolah. Osnovne šole imajo v veliki večini ženske ravnateljice, ta delež pa se zmanjšuje na srednješolskem izobraževanju in potem še na fakultetah (Ministrstvo za šolstvo in šport, 2010, str. 83–84).

»V relaciji spola do izobraževanja se največkrat poudarja le ena dimenzija, in sicer večji uspeh deklic, na drugi strani pa slabši oziroma nezadostni rezultati dečkov, kar umeščamo v t. i. »krizo moškosti«. (Zgonec, 2018, str. 5–6). To je zagotovo napačen zaključek, ki sloni na spolnih stereotipih o pridnih deklicah in pametnih fantih, ki pa jim šola ni prilagojena, saj nagraduje pridnost in ne ustvarjalnost. Če so na področju izobraževanja in akademskih uspehov prevladovali moški, jih danes zamenjujejo ženske. Prav tako je tudi pri naravoslovnih predmetih, kjer imajo večji uspeh punce. Pri jezikoslovju, ki velja za »tradicionalno« bolj ženske predmete, so v ospredju učenke, učenci pa ne napredujejo (Arnot in Mac an Ghail, 2006, str. 1–14). Vse te razlike so pogojene s spolno neenakostjo v družbi in posledično na trgu dela. Vlada sicer sprejema ukrepe za enakopravnost žensk na delovnem mestu in se trudi zagotavljati boljše mikrokulturne pogoje dela ter boljše ravnovesje med družino in delom. Težavo še vedno predstavljajo tudi nižje plače žensk za enako opravljeno delo (Arnot in Mac an Ghail, 2006 str. 1–14).

Dojemanje moškosti in ženskosti je bistvenega pomena tudi pri učiteljih, saj je od tega odvisen njihov odnos do učencev. Prav tako ima to vlogo pri ustvarjanju dejavnikov za pravičnost do obeh spolov v šolah. Z vprašanjem spolov v izobraževanju so se ukvarjale zahodne feministke. Feminizem je opredeljen kot zavzemanje za politično, družbeno in ekonomsko enakost žensk, ki je sprožilo množična gibanja, nove teorije in filozofije. V zahodnem feminizmu lahko govorimo o treh valih feminizma. Prvi val se je zgodil na koncu devetnajstega in na začetku dvajsetega stoletja. Usmerjen je bil predvsem v odpiranje dostopa žensk do političnega, ekonomskega in družbenega življenja, iz katerega so bile prej izključene. V veliko državah so se poleg vsega naštetega ženske zavzemale tudi za volilno pravico in izobraževanje, tako v šolah kot na univerzah. Drugi val se je v zahodnih državah pojavil v šestdesetih in sedemdesetih letih dvajsetega stoletja, drugje kasneje. Nadaljevali so se boji iz prvega vala, osredotočili pa so se predvsem na ženske pravice do spolnosti, reprodukcije, na kritiko vloge žensk v zasebnosti, kot so prevzemanje gospodinjskih del, nasilja v družini in plačila za delo. Na področju izobraževanja so ženske utemeljevale tri različne feministične elemente. Prvi element je politični in sem prištevamo gibanje za izboljšanje razmer ter življenjskih možnosti deklet in žensk. Kritični element se nanaša na vztrajno intelektualno kritiko prevladujoče moške oblike razumevanja in početja. Zadnji element je praktično naravnani in se ukvarja z razvojem bolj etičnih oblik poklicnih in osebnih praks. Takratne feministke so te tri elemente uporabljale za prepoznavanje različnih dosežkov deklet in fantov, spolno stereotipnih predmetov in poklicnih možnosti deklet in fantov. Po letu 1990 nastopi tretji val feminizma, ki je bil zaznamovan z novo generacijo poznavalcev spola. Gre predvsem za ženske, ki so se učile že iz prizadevanj generacij svojih babic in mam. Zavrnilo so koncepte zgodnjega feminizma in so večjo pozornost namenile zastopanju in potrjevanju, da ženske lahko delujejo avtonomno in politično ne glede na pogosto izkrivljene družbene sankcije. Zadnji val feminizma je bolj povezan s teorijo in akademskim svetom. Razlog za to je večja udeležba žensk v univerzitetnem izobraževanju. Ženske so se predvsem usmerile v mikro pričakovanja in vključenost spolov glede na okoliščine in razmerja moči (Ministrstvo za šolstvo in šport, 2010, str. 16–17).

Po splošnih bojih za enakost spolov na vseh družbenih področjih se je to kot cilj pojavilo tudi v izobraževanju, in sicer v dvajsetem stoletju. Že takrat so se zavedali, da enakosti spolov v družbi ni mogoče doseči samo in zgolj v izobraževanju, saj je pri tem potrebno upoštevati tudi družinske dohodke in kulturna pričakovanja (Ministrstvo za šolstvo in šport, 2010, str. 19-21). Na področju razlik med spoloma in izobraževanju je bilo narejenih veliko raziskav in najbolj raziskano je področje primerjave moških in ženskih značilnosti in njihove uspešnosti. Če

povzamemo rezultate raziskav, kažejo nekoliko boljši uspeh žensk pri verbalnih spretnostih ter boljše rezultate moških pri matematičnih spretnostih, pri čemer ne moremo izključiti vpliva stereotipov. Prav tako je težko določiti, koliko k razvoju vedenjskih in kognitivnih razlik med spoloma vpliva naučeno vedenje. Izobraževalnih razlik med spoloma ne moremo prikazati kot bioloških, saj na njih vplivajo tudi kultura, obdobje v posamezni kulturi in tudi obdobje v otrokovem razvoju. Na razlike med spoloma v izobraževanju vplivajo tudi socialno-ekonomske razlike, etnični izvor in jezik. Skupek vsega vpliva na izobraževalne uspehe posameznika. Tako lahko dejavniki, kot so revščina, velika družina, neizobraženi ali nizko izobraženi starši ovirajo uspeh ter na drugi strani višji družbeni razred in izobraženi starši pripomorejo k boljšemu uspehu (Ministrstvo za šolstvo in šport, 2010, str. 19–24).

V šoli na predstavitev spolov vpliva več dejavnikov, kot so učni načrt, šolsko gradivo za domače branje, predmetna izbira, motivacijski in psihološki dejavniki, organiziranje in upravljanje šol, naravnost učiteljev, preverjanje znanja itd. (Ministrstvo za šolstvo in šport, 2010, str. 24). Učni načrt za osnovne šole je v Sloveniji narejen na nacionalni ravni, torej mu morajo slediti vse osnovne šole v državi (Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, 2020). Enakost spolov je v šolskem načrtu redko obravnavana, še vedno pa sledi splošnemu prepričanju, da bodo naravoslovni predmeti bolj privlačni za fante, jeziki in književnost pa bolj za punce. Zelo pomembno vlogo igra izbira šolskega gradiva za branje. Analize so pokazale, da veliko predpisanih knjig prikazuje moške vloge v vlogah delavcev in ženske v vlogi gospodinje. S tem učenci do neke mere nezavedno ponotranjajo vloge, ki so jim prikazane tako skozi knjige kot tudi skozi ilustracije v knjigah ter učbenikih. Pri izbiri izbirnih predmetov si fantje še vedno izberejo predmete, ki veljajo bolj za moški spol, in enako je pri dekletih, tudi one se običajno odločijo za prepoznavno »ženske« predmete. Dojemanje spolno ločenih predmetov torej ostaja tudi takrat, ko imajo učenci in učenke izbiro. Na šolski uspeh ima velik vpliv tudi samopodoba učenca oziroma učenke. Raziskave na tem področju sicer še niso končane, a rezultati do sedaj kažejo veliko različnih dimenzij. Nekatere so pokazale, da bistvenih razlik med spoloma glede samopodobe ni, nekatere pa kažejo, da imajo fantje veliko boljšo samopodobo kot punce. Velik vpliv na dojemanje spola imajo v izobraževanju učitelji. Učitelji in učiteljice še vedno dovolijo, da so fantje med poukom bolj nagajivi, ker bi naj to spadalo k njihovi naravi, učenke pa bolj spodbujajo, da prevzamejo skrb za sošolce in pospravljanje razreda. V učiteljski stroki je premalo splošnega zavedanja, da s takšnimi ravnanji pristajajo na razlike med spoloma in s tem vplivajo na vedenje učencev. Tukaj velja tudi omeniti t. i. krizo moškosti, do katere je privedlo poudarjanje uspehov deklet, da bi se s

tem izenačila razmerja moči in zmanjšale razlike med spoloma, ki so veljale pred tem. Razlike med spoloma so postale zmeraj manjše in tako se je zgodilo, da se je začela pozornost usmerjati v slabši uspeh fantov. Šola torej predstavlja pomembno socializacijsko okolje, ni pa glavno sredstvo, s katerimi bi lahko ustvarjali enake možnosti. Enakost spolov mora zagotavljati družba ter stremeti k odpravljanju s spolom povezanih plačnih razlik in spolnih stereotipov (Ministrstvo za šolstvo, 2010, str. 19–30).

1.3.3 Prikrite spolne neenakosti v izobraževanju

»Že feministična gibanja v sedemdesetih in osemdesetih letih prejšnjega stoletja so opozorila, da v času silnega razvoja sodobnih tehnologij in moderne demokracije ostaja nerešen eden od najstarejših problemov človeštva – problem neuravnovešenih odnosov med spoloma.« (Ule, 2010, str. 26). Spolna hierarhija se v postmodernih družbah spreminja, ne moremo pa reči, da je odpravljena. Kljub temu, da je izobraževanje dostopno dekletom in ženskam, je njihov položaj še vedno v veliki meri odvisen od »spolne kulture« in »spolne ureditve« v družbi, v kateri živijo. Punce in punčke so tako še vedno pod vplivom države in njene politike. Punce imajo možnost izobraževanja v vseh smereh in raznovrstne delovne kvalifikacije ter samostojno poklicno kariero. Hkrati jim vloge, ki jih skozi primarno in sekundarno socializacijo ponotranjijo, omejujejo njihovo perspektivo. Te omejitve lahko ženske presegajo le z velikimi napori in tveganji. Na prvi pogled se zdi, da so ravno ženske več pridobile z »novo neoliberalno politiko«. Bolje izrabljajo vse višje stopnje izobrazbe in so bolj uspešne na vseh ravneh izobraževanja (Ule, 2010, str. 16–20). Ule (2010) navaja, da je v programe terciarnega izobraževanja vključenih več deklet kot fantov. Prav tako diplomira več deklet, ta trend pa se, zanimivo, ne nadaljuje pri doktorskem študiju, kjer doktorira več moških kot žensk (Ule, 2010, str. 20–21).

Kljub množičnemu vstopu žensk v izobraževanje se te še vedno večinoma držijo tipično »ženskih študij«, kot so pedagogika, humanistične, družbene vede, zdravstveni in socialni programi. Te podatki se sicer ne skladajo z raziskavami, ki kažejo, da so punce boljše pri poznavanju naravoslovja kot fantje (Ule, 2010, str. 21–22). Torej lahko razlog, da se ženske ne odločajo za naravoslovne študije, iščemo v »spolni kulturi« in »spolni ureditvi« v družbi. »Očitno je, da se sposobnosti in nadarjenost deklet ne izražajo ustrezno v njihovih študijskih in poklicnih izbirah. Razlika med nadarjenostjo in izbirami je preprosta prevelika, da bi jo lahko pripisali nekakšnim endogenim ali naključnim zunanjim dejavnikom. Dokaz za

neuravnoteženo spolno pripisovanje in predpisovanje vlog je, da dominantne študijske izbire natanko ustrezajo prevladujočim predstavam o »za ženske primernih« šolanju in poklicih. Seveda obstajajo tudi sorodni predsodki pri fantih glede domnevo »moških« šolskih smeri študija in poklicev.« (Ule, 2010, str. 23).

Pri spolni sestavi učiteljev se še vedno postavlja vprašanje, zakaj je delež učiteljic toliko višji kot je delež učiteljev, še posebej v osnovnošolskem izobraževanju. Podatki za šolsko leto 2014/15 kažejo, da je bilo med osnovnošolskimi učitelji kar 88 % žensk. Razlogov za močno prevlado žensk v tem poklicu je več in jih je potrebno povezati z zgodovinskim ozadjem razmer, ko so se ženske začele vključevati v učiteljsko stroko. Podaljšalo se je osnovnošolsko izobraževanje in s tem se je povečala potreba po učiteljih. Neporočene ženske so bile v takratnih razmerah, v drugi polovici devetnajstega stoletja, cenejša delovna sila kot moški. Začeli so bolj raziskovati človeško naravo in »odkrili« ženski intelekt, kar jim je omogočilo, da so lahko »tekmoval« v moškimi na intelektualni ravni. Omeniti je potrebno, da je bila učiteljska stroka ena izmed prvih dostopnih tudi za ženske. Kot zgoraj omenjajo, je razlogov za prevlado žensk v učiteljski stroki več, pripišemo pa jih lahko demografskim, ekonomskim, političnim in kulturnim faktorjem. Potreba po učiteljih je velika in s tem tudi hitra zaposljivost, izobrazba za poklic je dostopna, poklic lahko dobro usklajujemo z družinskim življenjem, urnik dela je pretežno v dopoldanskem času. Poklic učitelja v Sloveniji predstavlja tudi relativno varno zaposlitev (Tašner, Žveglič Mihelič in Mencin Čeplak, 2017, str. 49–50). V raziskavi Spol in učiteljstvo: pogledi univerzitetnih študentk/ov na učiteljski poklic (2017) so avtorice prišle do rezultatov, da se študentje in študentke za poklic učitelja in učiteljice odločajo zaradi varne zaposlitve in možnosti, da lahko pri svojem poklicu prispevajo k družbenim spremembam. Raziskava je potrdila, da se za poklic odločajo predvsem ženske, saj je bil odstotek moških študentov zelo majhen. Kot kažejo trendi, bo prevlada ženskih učiteljic prisotna še nekaj časa, vendar pa avtorice v tem ne vidijo problema, dokler to ni prisilna odločitev žensk, izhod v sili in če poklic v družbi ni podcenjen (Tašner, Žveglič Mihelič in Mencin Čeplak, 2017, str. 67).

Spolne neenakosti so v veliki meri še vedno prisotne v izobraževanju in so močno zakoreninjene v sistem. Pojavijo se tako pri samem izobraževanju posameznika kot pri strokovnem kadru. Govor o doseženi ali celo preseženi enakosti med spoloma v izobraževanju služi zamegljevanju obstoječih starih in porajajočih se novih problemov neenakosti med spoloma. Dokaz, da živimo v postfeministični družbi, bi naj bil splošen vtis, ki prevladuje v

izobraževanju, da imajo ženske omogočen dostop do vseh vrst izobraževanja in dostop do poklicev po njihovi izbiri. Ta teorija enakih možnosti je dobro utrjena, a v izobraževanju je precej zoženega fokusa na vse skupaj. Interpretacija uspeha žensk v izobraževanju pride celo tako daleč, da naj bi bile punce uspešne na račun fantov in zaradi tega sedaj oni potrebujejo posebno pozornost. To gre v kontekstu torej razumeti tako, kot da oba spola ne moreta biti hkrati uspešna, kaj šele uspešna na enakih področjih. Kot dokaz enakosti med spoloma se uporabljajo nacionalni testi, kjer so punce običajno boljše od fantov. Tukaj je potrebno te rezultate interpretirati zelo previdno, saj so razlike v dosežkih med spoloma precej manjše kot razlike med rasami in družbenim položajem. Avtorja Driessen in Van Langen (2013) v Vendramin (2014) navajata dve obliki izobraževalne neenakosti. Vertikalna pomeni neenake možnosti določenih družbeni skupin, ki ne morejo doseči višje izobraževalne ravni, in horizontalna, ki zadeva razlike med skupinami pri razporeditvi v določene izobraževalne sektorje. Pri prikritih neenakostih pri spolu je osredotočanje na spol »lahka« možnost za politiko in vlado, ker za ukvarjanje s spolno vrzeljo ni potrebno odpirati vprašanj o družbeni pravičnosti in razdelitvi bogastva. Tako izgine marsikatera pomembna kategorična razlika med ženskami in moškimi. Potrebno je zavedanje, da enakosti med spoloma v izobraževanju ni mogoče ocenjevati samo iz nacionalnih testov, in da so trditve o tem, kako so ženske dosegle enakost in feminizem, preveč posplošene ter neutemeljene. Slediti je potrebno kritičnemu pogledu in se ne samo osredotočati na individualne uspehe posameznikov. Za individualnimi uspehi se skriva »osebna cena«, ki jo je posameznik moral plačati, da je prišel do dosežkov. Postfeministično predpostavljanje enakosti žensk zamegljuje problematiko spolnih razlik in seksizma, ki ga doživljajo v učilnicah in širše (Vendramin, 2014, str. 42–49).

1.3.4 Diskriminacija v šoli

»Diskriminacija je ravnanje, ki ogroža, omejuje ali onemogoča prizadevanje, uresničevanje ali uveljavljanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin.« (Amnesty International, 2020). O diskriminaciji lahko govorimo, kadar so posamezniki ali skupine ljudi obravnavani drugače, slabše kot druge osebe v primerljivem položaju samo zato, ker se zdi, da pripadajo določeni skupini ali kategoriji ljudi. Gre za zelo širok pojem in ne obstaja samo ena enotna definicija (Amnesy International, b.d.). Osebe se pri diskriminaciji obravnava slabše kot druge na podlagi osebnih okoliščin te osebe, kot so na primer spol, rasa, etnično poreklo, gibalna oviranost, spolna usmerjenost, verska prepričanja. S takimi ravnanji so osebam, ki doživljajo diskriminacijo, kratene človekove pravice in jim to predstavlja oviro v vsakodnevnem

življenju. Pri diskriminatornem vedenju gre za konkretna dejanja, kot so odločitve in izjave, ali pa za opustitev dejanj, neukrepanje glede zaščite, spregledajo se ugodnosti, ki bi pripadle določeni osebi, ne napreduje na delovnem mestu itd. (Šentic Vernik in Vernik Šentic, b.d.).

Kljub temu, da ni enotne definicije diskriminacije, je pojem vseeno vključen v vseh najpomembnejših dokumentih o človekovih pravicah (Amnesty International, 2020). V Sloveniji je krovni pravni akt na tem področju Zakon o varstvu pred diskriminacijo (Zakon o varstvu pred diskriminacijo, 2016). Do diskriminacije pogosto pride zaradi stereotipov ali predsodkov, ki jih imajo ljudje. Osebe, ki doživljajo diskriminacijo, se čutijo nemočne in to jim preprečuje, da bi postali aktivni državljani, ne morejo razviti svojih sposobnosti, omeji jim lahko dostop do dela in izobraževanja (Amnesty International, 2020). Diskriminacija se pojavlja na vseh družbenih področjih, med njimi tudi v izobraževanju. Tematika se vrta, osnovne in srednje šole zadeva tako navznoter kot tudi navzven. Navznoter na primer v razmerjih med zaposlenimi, v poteku izobraževanja ter odnosu med in z učenci. Navzven pa lahko pride do diskriminacije v sodelovanju s starši, pri zaposlovanju novih ljudi, sodelovanju z zunanjimi izvajalci (Šentic Vernik in Vernik Šentic, b.d.) Kot socialni delavci se moramo zavedati, da se diskriminacija dogaja že v šoli in se z njo soočajo že otroci. Pravica do izobraževanja je temeljna zahteva družbe, ki spada med človekove pravice, zato je potrebno zagotoviti enakopravnost ter enake možnosti pri vzgoji in izobraževanju. Brez vsakršne diskriminacije mora biti zagotovljen dostop do izobraževanja. Dolžnost izobraževalnih ustanov je, da poučevanje poteka v varnem in vključujočem okolju. Prav vzgoja in izobraževanje sta lahko varovalna dejavnika za preprečevanje diskriminacije. Pri otrocih lahko okrepi medsebojno razumevanje, spoštovanje, strpnost in prijateljstvo med vsemi, ne glede na narodnost, etnično, versko pripadnost, spol. Cilji izobraževanja morajo biti tudi razvoj človekove osebnosti in dostojanstva ter krepitev spoštovanja vseh človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Šola mora biti vzor preprečevanja diskriminacije na vseh ravneh, ne samo v učnem procesu, ampak tudi pri obravnavanju zaposlenih in staršev (Šentic Vernik in Vernik Šentic, b.d.). Učitelji so v prvi vrsti tisti, ki bi morali zagotavljati, da možnosti otrok in njihov uspeh niso pogojeni z njihovim spolom. Učinkoviti pa bomo lahko pri tem le tako, da učitelji izražajo enakost na vsakodnevni ravni (Skelton, 2006, str. 139–151).

2. PROBLEM

2.1. Opis problema

V tretjem letniku sem prakso opravljala na Osnovni šoli Martina Krpana v Ljubljani, kjer sem bila vsakodnevno v stiku z učenci iz različnih razredov. Največ učne pomoči sem imela z učenci tretje triade, torej sedmega, osmega in devetega razreda, kjer so fantje včasih svoj neuspeh utemeljevali z diskriminacijo zaradi njihovega spola. Večkrat sem slišala izjave, kot je: »Itak mi ne bo dala več ko tri, ker sam puncam daje petke.« Po več takšnih izjavah sem postala bolj pozorna na obravnavanje učencev glede na spol in sem se spraševala, kako te razlike doživljajo učenci. Prav zaradi tega sem se odločila, da temo raziščem za mojo diplomsko nalogo. Že med opravljanjem prakse sem opazila, da se od deklet pričakujeta boljši uspeh in lepo vedenje, hkrati pa se mi je zdelo, da je bila pri fantih veliko večja toleranca do nasilja in so njihovo vedenje opravičevali s tem, da so pač fantje. Opazila sem, da imajo veliko vlogo pri tem, kako učenci dojemajo razlike med spoloma, učitelji, ki z njimi preživijo največ časa. Na šolski ekskurziji je lahko učenec celo pot brcal sedež od sošolke pred njo in so učiteljice to več kot pol poti tolerirale, potem pa se je ta sošolka razjezila, mu odmaknila nogo in je bila za svoje dejanje opozorjena že prvič. Kljub prepričanju o dobri izobraženosti učiteljev o tej temi menim, da so stereotipi o pridnih puncah in razigranih fantih še vedno močno usidrani tako v učitelje kot tudi starše in posledično so razlike v obravnavanju otrok glede na spol neizogibne.

Osnovno šolo Martina Krpana v Ljubljani sem izbrala, saj sem tam opazila veliko kulturnih in družbenih razlik med otroci, in menim, da se bodo odgovori učencev in učenk zelo razlikovali. V šoli so združeni otroci različnih narodnosti, verske pripadnosti, družbenega položaja, izobraženosti staršev in menim, da vsi ti dejavniki močno vplivajo na to, kako posamezni učenec oziroma učenka doživljata svoj spol. Po mojih izkušnjah so otroci v osnovnih šolah še vedno premalo seznanjeni s spolom in razlikami med njimi. Z diplomsko nalogo bi rada učence s tem, ko bodo izpolnili anketni vprašalnik, spodbudila k bolj aktivnemu razmišljanju o razlikah med spoloma. Šola je pomemben prostor, kjer se učenci učijo o njihovih pravicah in dolžnostih. Po dosedanjih raziskavah učenci svoje znanje o človekovih pravicah in enaki obravnavi slabo poznajo (Stamatović in Cicvarić, 2019, str. 83). Pri opolnomočenju učiteljev ima vlogo tudi šolska svetovalna služba, ki lahko učiteljem ponudi dodatna izobraževanja, predlaga načine dela in skupaj z njimi organizira delavnice o ozaveščanju enakosti med

spoloma. Kot navajajo Čačinovič Vogrinčič, Nagode, Tancig, Zorc Maver in Bregar Golobič (2008, str. 18–19), so vloge svetovalne službe v šoli učenje in poučevanje, oblikovanje šolske kulture, vzgoja učencev in učenk, telesni, osebni in socialni razvoj. Sem zagotovo spada tudi izobraževanje o enakosti spolov, vendar se sama na ta vidik nisem osredotočila, ker bi to predstavljalo preveč široko polje raziskovanja.

2.2. Raziskovalna vprašanja in hipoteze

Osredotočila se bom na to, kako učenci v tretji triadi osnovne šole doživljajo svoj spol in razlike med spoloma. Ali so mnenja, da so že kdaj dobili kakšne ugodnosti oziroma so bili za kaj prikrajšani zaradi svojega spola. Ali se učenkam in učencom zdi, da kdaj doživljajo drugačno obravnavanje v šoli zaradi njihovega spola. Kako oni doživljajo šolske predmete v povezavi s tem, da naj bi bili fantje v nekaterih predmetih boljši od deklet in da naj bi bile punce pri nekaterih predmetih boljša od fantov.

Hipoteze so naslednje:

- H1: Več kot 80 % učencev in učenk je kdaj že doživelo diskriminacijo zaradi svojega spola v času šolanja.
- H2: Učenci so večkrat kaznovani za svoja vedenja kot učenke.
- H3: Učenke so hitreje kaznovane za svoja vedenja kot učenci.
- H4: Več učenk kot učencev je že dobilo boljšo oceno zaradi tega, ker so punce.
- H5: Več učencev kot učenk je že dobilo slabšo oceno zaradi tega, ker so fantje.
- H6: Več kot 50 % učencev meni, da so naravoslovni predmeti bolj fantovski predmeti.
- H7: Več kot 50 % učenk meni, da so družboslovni predmeti bolj dekliški predmeti.

3. METODOLOGIJA

3.1. Vrsta raziskave

Moja raziskava je kvantitativna in deskriptivna. V kvantitativni raziskavi sem zbrala številčne podatke o pojavu, ki me zanima. Pridobljene podatke sem tudi analizirala in jih številčno obdelala (Mesec, 2009).

Deskriptivno raziskavo delamo z namenom, da količinsko opredelimo ali ocenimo osnovne značilnosti proučevanega pojava, oziroma da ugotovimo, ali obstaja povezava med dvema in več pojavi, ter kako močna je (Mesec, 2009).

Raziskava, ki sem jo izvedla, je deskriptivna oziroma opisna zato, ker sem ugotavljala, kako učenke in učenci doživljajo svoj spol in kakšne so razlike med doživljanjem spolov.

3.2. Spremenljivke

Raziskovala sem, ali so učenci že kdaj doživeli diskriminacijo zaradi spola, ali so že kdaj dobili boljšo oceno zaradi svojega spola oziroma ali so že kdaj dobili slabšo oceno zaradi spola. Zanimalo me je tudi, ali so bili že kdaj hitreje kaznovani zaradi tega, ker so fantje/punce, ali je določen spol večkrat kaznovan kot drug. Prav tako sem raziskovala tudi, kako bi opredelili določene predmete, kateri so bolj »za punce« in kateri bolj »za fante«.

Spol in razred, ki ga obiskujejo, sem merila na nominalni ravni. Na nominalni ravni sem merila tudi večkratno kaznovanje ter naravoslovne in družboslovne predmete. Na ordinalni ravni sem merila diskriminacijo zaradi spola ter boljše in slabše ocene zaradi spola.

Tabela 1: Spremenljivke

SPREMENLJIVKE	INDIKATORJI	MODALITETE
Diskriminacija zaradi spola	Kako pogosto si po tvojem mnenju že doživel/a diskriminacijo/drugačno obravnavo v šoli zaradi tega, ker si punca/fant?	-Zelo pogosto (vsak dan, nekajkrat na teden) -Pogosto (približno enkrat na teden) -Občasno (nekajkrat na mesec) -Redko (nekajkrat v enem šolskem letu) -Zelo redko (nekajkrat odkar obiskujem šolsko leto) -To se mi ni zgodilo še nikoli

Hitrejšje kaznovanje	Kdo je po tvojem mnenju v šoli hitreje kaznovan?	-fantje -punce
	Ali lahko prosim obrazložiš svojo odločitev?	(obrazložitev)
Večkratno kaznovanje	Kaj meniš, kdo je v šoli večkrat kaznovan?	-Fantje, saj veliko več nagajajo, ne poslušajo učiteljev in učiteljic in motijo pouk. -Punce, saj veliko več nagajajo, ne poslušajo učiteljev in učiteljic in motijo pouk. -Fantje, ker imajo učitelji rajši punce kot fante. -Punce, ker imajo učitelji rajši fante kot punce. -Fantje, ampak ne vem razloga zakaj. -Punce, ampak ne vem razloga zakaj. -Mislim, da smo tako fantje kot punce kaznovani enako pogosto. Drugo:
Slabša ocena	Ali se ti zdi, da si že kdaj dobil/a slabšo oceno zaradi tega, ker si punca/fant?	-Da, to se mi je zgodilo že več kot petkrat. -Da, to se mi je že zgodilo, vendar ne pogosto. -Da, to se mi je zgodilo enkrat. -Ne, to se mi še nikoli ni zgodilo.
Boljša ocena	Ali se ti zdi, da si že kdaj dobil/a boljšo oceno zaradi tega, ker si fant/punca?	-Da, to se mi je zgodilo že več kot petkrat. -Da, to se mi je že zgodilo, vendar ne pogosto. -Da, to se mi je zgodilo enkrat. -Ne, to se mi še nikoli ni zgodilo.
Naravoslovni predmeti	Prosim, če lahko označiš, kateri predmeti se ti zdijo bolj primerni za fante, kateri za punce in kateri za oba spola	(pri vsakem predmetu označijo, na voljo so tri polja, fantje, punce ter fantje in punce) -Slovenščina -Matematika -Angleščina -Likovna umetnost -Glasbena umetnost -Geografija -Zgodovina -Fizika -Kemija -Biologija -Športna vzgoja -Tehnika in tehnologija -Domovinska in državljanska kultura in etika
Družboslovni predmeti		

3.3. Merski instrument

Merski instrument, ki sem ga uporabila za raziskavo, je vprašalnik, ki vsebuje vprašanja zaprtega tipa, vprašanja polodprtega tipa in dve vprašanji odprtega tipa. S pomočjo podatkov,

ki sem jih dobila z vprašalnikom, sem preverila svoje hipoteze in jih ovrgla ali potrdila. Vprašalnik je sestavljen iz desetih vprašanj.

3.4. Populacija in vzorčenje

Populacijo v moji raziskavi predstavljajo vsi učenci sedmega, osmega in devetega razreda osnovne šole v Sloveniji v šolskem letu 2019/2020. V raziskavo sem vključila vse razrede tretje triade, torej dva sedma razreda, dva osma razreda in dva deveta razreda na Osnovni šoli Martina Krpana v Ljubljani. Moj vzorec je neslučajnostni in priročni, ker je raziskava narejena v osnovni šoli, ki mi je najbolj dostopna, saj tam že poznam zaposlene in bom najlažje prišla z njimi v stik.

3.5. Metoda zbiranja podatkov

Metoda zbiranja podatkov v moji raziskavi je bilo anketiranje. Zaradi epidemije covid-19 bolezni sem morala način anketiranja prilagoditi, saj so bile šole zaprte, učenci pa so se šolali od doma. Anketo sem s pomočjo programa Enklik anketa po elektronski pošti poslala svetovalni delavki na Osnovi šoli Martina Krpana v Ljubljani. Še pred tem sem z njo govorila po telefonu in jo prosila za pomoč pri posredovanju moje spletnega anketnega vprašalnika do razrednikov/razredničark učencev in učenk v tretji triadi. Razredniki in razredničarke so anketne vprašalnike poslali učencem in učenkam, da jih preko spleta izpolnijo. Ker je anketni vprašalnik anonimen, ne potrebujem soglasja staršev, da jo učenci in učenke lahko rešijo.

Po dogovoru s svetovalno delavko, ki je bil sklenjen 20. 4., sem posredovala anketni vprašalnik in prosila, da učenci in učenke izpolnijo vprašalnik do 13. 5. 2020.

3.6. Obdelava in analiza podatkov

Dobljene podatke sem obdelala kvantitativno. Anketni vprašalnik je bil narejen s pomočjo programa 1KA, ki je program za spletno anketiranje. Aplikacija 1KA je že sama opravila nekaj analize podatkov. Pridobljene podatke sem izvozila v program za urejanje podatkov Exel in tam naredila zbirno tabelo vseh odgovorov. Nato sem s pomočjo zbirne tabele naredila dodatne tabele za prikaz odgovorov pri posameznem vprašanju. Pri analizi sem si pomagala tudi z grafi

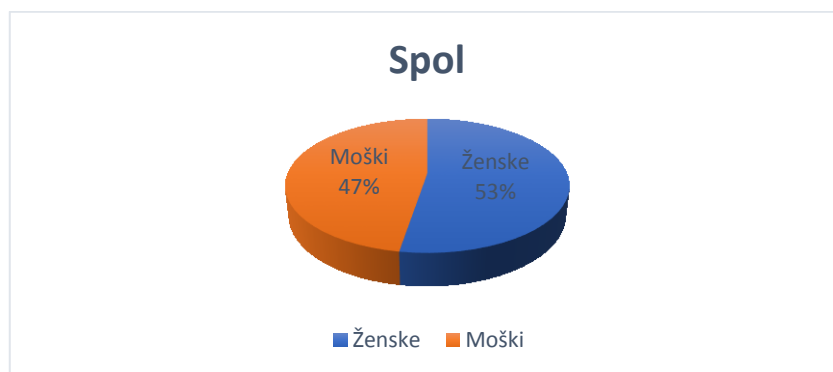
in statističnimi podatki iz aplikacije 1KA. Na podlagi pridobljenih podatkov sem potrdila ali ovrgla oblikovane hipoteze.

4. REZULTATI

V raziskavi je sodelovalo 63 oseb, od tega je bilo 57 anket izpolnjenih v celoti, 6 anket je bilo izpolnjenih delno. Delno izpolnjenih anket v rezultatih nisem upoštevala.

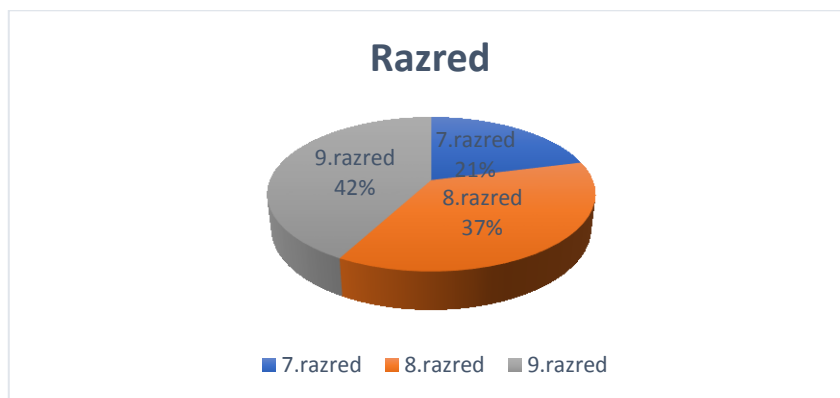
Anketiranci so se pri prvem vprašanju opredelili kot ženska ali moški, pri drugem vprašanju pa so označili razred, ki ga obiskujejo v šolskem letu 2019/2020.

Graf 1: Spol (n=57)

Anketo je izpolnilo 30 žensk, kar predstavlja 53 %, in 27 moških, kar predstavlja 47 %.

Graf 2: V šolskem letu 2019/2020 obiskujem (n=57)

V raziskavi je sodelovalo 12 učencev in učenk iz sedmega razreda, kar predstavlja 21 % sodelujočih. Iz osmega razreda je sodelovalo 21 učencev in učenk, kar predstavlja 37 %, in iz devetega razreda je sodelovalo 24 učencev, kar predstavlja 42 % sodelujočih. Izmed 30 žensk jih je bilo 5 iz sedmega razreda, 9 iz osmega razreda in 16 iz devetega razreda. Med 27 moškimi jih je bilo 7 iz sedmega razreda, 12 iz osmega razreda in 8 iz osmega razreda.

Tabela 2: Pogostost doživljanja diskriminacije

Q3	Kako pogosto si po tvojem mnenju že doživel ali doživela diskriminacijo (drugačno obravnavo) v šoli zaradi tega, ker si punca ali fant?			
	Odgovori	VSI ANKETIRANCI (%)	ŽENSKE (%)	MOŠKI (%)
	Zelo pogosto (vsak dan, nekajkrat na teden)	12	7	19
	Pogosto (približno enkrat na teden)	9	10	7
	Občasno (nekajkrat na mesec)	18	26	7
	Redko (nekajkrat v enem šolskem letu)	9	7	11
	Zelo redko (nekajkrat odkar obiskujem šolsko leto)	19	20	19
	To se mi ni zgodilo še nikoli)	33	30	37

Na tretje vprašanje je odgovorilo 57 anketirancev. Modus predstavlja odgovor »To se mi še ni zgodilo« in zavzema vrednost 19 anketirank in anketirancev (33 %). 12 % anketirancev zelo pogosto doživlja diskriminacijo zaradi svojega spola (7 % deklet in 19 % fantov). Pogosto diskriminacijo doživlja 9 % (10 % deklet in 7 % fantov), 18 % doživlja diskriminacijo občasno (26 % deklet in 7 % fantov). 9 % (7 % deklet in 11 % fantov) anketirancev redko doživlja diskriminacijo, zelo redko pa 19 % (20 % deklet in 19 % fantov).

Izmed anketirank iz sedmega razreda jih 20 % doživlja diskriminacijo zaradi spola pogosto, 20 % občasno in 20 % zelo redko. 40 % anketirank še ni doživelo diskriminacije zaradi spola. Nobena izmed anketirank iz sedmega razreda ne doživlja diskriminacije zaradi spola zelo pogosto ali redko. Na tretje vprašanje je odgovorilo 7 fantov iz sedmega razreda. 14 % jih doživlja diskriminacijo zaradi svojega spola zelo pogosto, prav tako jih 14 % doživlja diskriminacijo pogosto in 14 % občasno. Nihče izmed anketirancev ne doživlja diskriminacije redko. 14 % anketirancev jo doživlja zelo redko, 43 % pa še nikoli ni doživelo diskriminacije zaradi spola. Iz osmega razreda je 9 učenk rešilo tretje vprašanje. 22 % jih doživlja diskriminacijo zaradi spola zelo pogosto, 11 % pogosto, 22 % občasno, 11 % redko in prav tako 11 % zelo redko. 22 % učenk iz osmega razreda še ni doživelo drugačne obravnave zaradi svojega spola. 12 fantov iz osmega razreda je izpolnilo tretje vprašanje in 17 % jih doživlja diskriminacijo zaradi svojega spola zelo pogosto. 8 % jo doživlja pogosto in enako 8 % izmed anketirancev občasno. Redko doživlja diskriminacijo 17 % fantov iz osmega razreda, 33 %

zelo redko, 17 % pa še ni doživelo diskriminacije zaradi svojega spola. Iz devetega razreda je anketo rešilo 16 punc in izmed njih nobena ne doživlja diskriminacije zelo pogosto. 6 % jih doživlja diskriminacijo zelo pogosto, 31 % občasno. 6 % udeleženih učenk doživlja drugačno obravnavo zaradi spola redko, 25 % pa zelo redko. 31 % učenk še nikoli ni doživelo diskriminacije zaradi spola. 8 fantov je rešilo anketo iz devetega razred. Izmed njih jih 25 % doživlja diskriminacijo zelo pogosto, nihče izmed fantov, ki so sodelovali v anketi, ne doživlja diskriminacije pogosto ali občasno. 13 % jih doživlja drugačno obravnavo redko, zelo redko nihče, največ, 63 % fantov iz devetega razreda ne doživlja drugačne obravnave zaradi svojega spola.

Tabela 3: Hitrost kaznovanja za podobno ali enako dejanje

Q4	Kdo je po tvojem mnenju v šoli hitreje kaznovan za podobno ali enako dejanje?			
		VSI ANKETIRANCI (%)	ŽENSKE (%)	MOŠKI (%)
	Fantje	63	50	78
	Punce	14	20	7
	Enako	23	30	15

Na četrto vprašanje je odgovorilo 30 deklet in 27 fantov. Polovica anketiranih deklet meni, da so fantje hitreje kaznovani za enako ali podobno dejanje, 20 % jih meni, da so punce hitreje kaznovane kot fantje, 30 % anketirank pa meni, da so fantje in punce enako kaznovani za podobna ali enaka dejanja. 78 % anketiranih fantov meni, da so fantje hitreje kaznovani, 7 % jih meni, da so punce hitreje kaznovane, 15 % pa je mnenja, da so fantje in punce enako kaznovani za podobna ali enaka vedenja.

Izmed deklet v sedmem razredu jih 60 % meni, da so fantje hitreje kaznovani za podobna ali enaka dejanja, 40 % jih je mnenja, da so fantje in punce kaznovani enako. 86 % fantov iz sedmega razreda meni, da so fantje hitreje kaznovani, 14 % pa jih meni, da so punce hitreje kaznovane. Iz osmega razreda je 44 % punc mnenja, da so hitreje kaznovani fantje, 22 % jih meni, da so to punce, 33 % pa jih meni, da so fantje in punce kaznovani enako. 83 % fantov iz osmega razreda je mnenja, da so fantje hitreje kaznovani, 8 % jih meni, da so punce, in prav tako 8 % jih meni, da so fantje in punce enako kaznovani. Polovica anketiranih punc iz devetega razreda je mnenja, da so hitreje kaznovani fantje, 25 % jih meni, da so punce hitreje kaznovane, 25 % jih je mnenja, da so fantje in punce enako hitro kaznovani. Noben fant iz

devetega razreda ni mnenja, da so punce hitreje kaznovane, 63 % jih meni, da so fantje hitreje kaznovani, 38 % pa, da so enako hitro kaznovani tako fantje kot punce.

Tabela 4: Razlaga odgovorov pri puncah

Ali lahko prosim razložiš svojo odločitev pri 4. vprašanju?	
<i>Razred</i>	<i>Odgovori deklet</i>
9. razred	Fantom se včasih dopušča to, kar se dekletom že dolgo več ne (otročje obnašanje).
9. razred	So dežurni krivci za lumparije.
9. razred	Ker so bolj nagajivi.
9. razred	Nihče ni kaznovan, zato sem izbrala enako.
9. razred	Mislím, da je to na nek način isto.
9. razred	Večinoma fantom dajejo različne kazni npr. Opomin, čiščenje po šoli ali pa pomaganje v jedilnici, medtem ko nikoli še nisem videla punce, ki bi to delala.
7. razred	Ker so nespoštljivi do učiteljev in neprimerne vzgoje od doma.
8. razred	Če pozabim nalogo, me učitelji vedno bolj ogorčeno gledajo, kot če se to zgodi fantom.
9. razred	Ko punce razgrajajo, je to za profesorje večje presenečenje in nas takoj oštejejo.
9. razred	Učitelji za punce mislijo, da so bolj pridne in hitreje pogledajo skozi prste.
8. razred	Ko je kaj narobe, so najprej krivi fantje.
7. razred	Fantje so bolj divji.
8. razred	Velikokrat so fantje, ker preprosto učiteljice takoj, ko je nekaj narobe, vsi pomislijo na njih. To ni prav.
8. razred	Punce in fantje včasih naredimo iste stvari, kaznovane smo pa samo punce. Npr. Fantje lahko nosijo majice brez rokavov, dekleta pa ne.

Na peto vprašanje je napisalo obrazložitev 14 deklet iz vseh treh razredov skupaj. Prevladujejo odgovori, da so fantje hitreje kaznovani, ker so bolj nagajivi, poredni, divji kot punce. Odgovori so si med seboj dokaj podobni, izstopata morda prvi odgovor v tabeli, ki izpostavlja, da se fantom dovoljuje otročje vedenje, ki se puncam ne, in odgovor, da učiteljice takoj, ko je nekaj narobe, najprej pomislijo na fante.

Tabela 5: Razlaga odgovorov pri fantih

Ali lahko prosim razložiš svojo odločitev pri 4. vprašanju?	
<i>Razred</i>	<i>Odgovori fantov</i>
9. razred	Punce se znajo dogovoriti z učitelji
9. razred	Včasih punce naredijo kaj in se spregleda. Fantom pa skoraj nikoli.
9. razred	Zato, ker čim se nekaj zgodi, vedno mislijo, da so fantje krivi.
7. razred	Je zelo blizu, a fantje večkrat prekoračimo mejo. Punce tudi niso nedolžne.
7. razred	Nam fantom večkrat pustijo, da smo nagajivi in se med malico lovimo, punce pa ne, ker bi jih takoj opozorili.

7. razred	Fantje večkrat naredimo kaj narobe, zato učiteljem prej prekipi.
8. razred	Mislím, da učitelji ne delajo razlik.
7. razred	Odgovor je v naslednjem vprašanju.
8. razred	Vedno so fantje vsega krivi.
8. razred	Fantje smo bolj nagajivi.
8. razred	Puncam reče, da naj tega več ne naredijo, fante pa nadere.
8. razred	Učitelji imajo nekakšno prepričanje, da so punce veliko bolj pridne, in če kaj naredijo narobe, jih mogoče kaznujejo (ne hudo) in vse je v redu. Če pa fantje naredimo kaj narobe, smo kar naenkrat obravnavani tako, kot da smo zagrešili hud zločin. Nato učitelji grozijo z ukorom in tako naprej.
8. razred	Zato ker imajo izkušnje, da fantje bolj "nagajamo" zato nas veliko prej okrivijo kot dekleta.
8. razred	Ker vsi mislijo, da so punce bolj pridne.
7. razred	Pri večino učiteljih so hitreje ali huje kaznovani fantje, ker se punce pogosto "prlizujejo".
8. razred	Učiteljice vedno opazijo le fante, nikdar pa punc. Tudi, ko se pri pouku prigovarjamo, smo najprej opaženi fantje.
7. razred	Če se pogovarjajo fantje, jih učiteljica hitreje kaznuje kot dekleta.
9. razred	Ker so fantje skos krivi.

Na peto vprašanje je odgovorilo 18 fantov iz sedmega, osmega in devetega razreda skupaj. Tako kot pri odgovorih deklet so si tudi odgovori fantov med seboj podobni. Fantje zase pravijo, da so bolj nagajivi, da so fantje vedno vsega krivi in da se puncam večkrat kaj spregleda. Fantje tudi menijo, da učitelji vidijo punce kot bolj pridne in ko jih kaznujejo, te kazni niso tako stroge kot pri fantih.

Tabela 6: Večkrat kaznovani v šoli

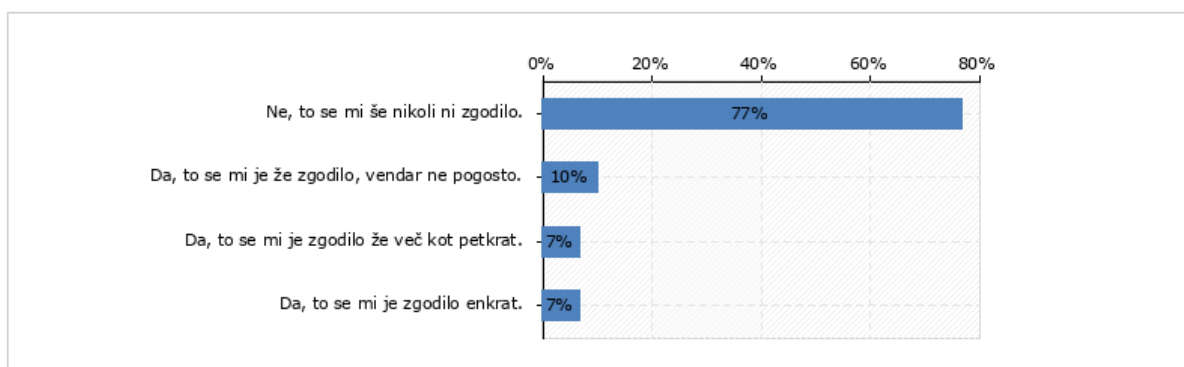
Q6	Kaj meniš, kdo je v šoli večkrat kaznovan?		
Odgovori	VSI ANKETIRANCI (%)	ŽENSKE (%)	MOŠKI (%)
Fantje, saj veliko več nagajajo, ne poslušajo učiteljev in učiteljic in motijo pouk.	51	57	45
Punce, saj veliko več nagajajo, ne poslušajo učiteljev in učiteljic in motijo pouk.	2	3	0
Fantje, ker imajo učitelji rajši punce kot fante.	18	3	34
Punce, ker imajo učitelji rajši fante kot punce.	4	7	0
Fantje, ampak ne vem razloga zakaj.	9	10	7
Punce, ampak ne vem razloga zakaj.	0	0	0

Mislím, da smo tako fantje kot punce kaznovani enako pogosto.	11	17	7
Drugo:	5	3	7

Na vprašanje 6 je odgovorilo 57 oseb. Največ punc, 57 %, meni, da so v šoli večkrat kaznovani fantje, ker več nagajajo, ne poslušajo učiteljev in učiteljic in motijo pouk. 17 % deklet meni, da so tako fantje kot punce enako kaznovani, 10 % punc pa je mnenja, da so fantje večkrat kaznovani, ampak ne poznajo razloga zakaj. Ostali odgovori so zastopani v manj kot 10 %. Slaba polovica anketiranih fantov (45 %) meni, da so večkrat kaznovani fantje, ker več nagajajo, ne poslušajo in motijo pouk. 34 % fantov meni, da fantje večkrat kaznovani, ker imajo učitelji rajši punce. Ostali odgovori so zastopani manj kot 10 %.

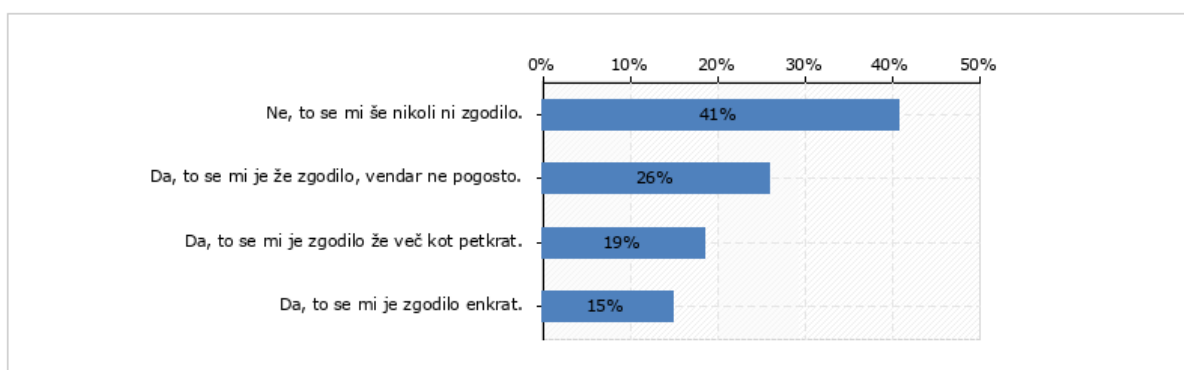
Kar 80 % punc iz sedmega razreda, ki so sodelovale v anketi, je mnenja, da so večkrat kaznovani fantje, ker več nagajajo, ne poslušajo učiteljev in učiteljic in motijo pouk. Ostalih 20 % je mnenja, da so večkrat kaznovane punce, ker imajo učitelji rajši fante kot punce. Pri fantih iz sedmega razreda jih je 42 % mnenja, da so večkrat kaznovani fantje, ker več nagajajo, ne poslušajo in motijo pouk. 29 % jih meni, da so fantje večkrat kaznovani, ker imajo učitelji rajši punce, 29 % pa se jih je opredelilo za drugo. Iz osmega razreda je odgovorilo 33 % deklet, da so fantje kaznovani večkrat, ker več nagajajo, ne poslušajo učiteljev in učiteljic ter motijo pouk. Prav tako 33 % jih je odgovorilo, da so večkrat kaznovani fantje, ampak ne poznajo razloga za to, 22 % pa jih je mnenja, da so tako fantje kot punce kaznovani enako pogosto. Preostalih 12 % jih meni, da so večkrat kaznovane punce, ker imajo učitelji rajši fante. 42 % fantov iz osmega razreda, ki so sodelovali v anketi, je mnenja, da so fantje kaznovani večkrat, ker več nagajajo, ne poslušajo in motijo pouk. Enak odstotek jih meni, da so fantje večkrat kaznovani, ker imajo učitelji in učiteljice raje punce kot fante. 17 % pa jih ne razloga, zakaj so fantje večkrat kaznovani kot punce. Iz devetega razreda kar 63 % meni, da so fantje večkrat kaznovani, ker več nagajajo. 19 % jih meni, da so fantje in punce enako pogosto kaznovani, ostali odgovori pa so zastopani v manj kot 10 %. Polovica fantov iz devetega razreda je mnenja, da so fantje večkrat kaznovani, ker več nagajajo. 25 % fantov je odgovorilo, da so fantje večkrat kaznovani, ker imajo učitelji rajši punce kot fante, ostalih 25 % pa jih meni, da so tako fantje kot punce kaznovani enako.

Graf 3: Ocena slabšega ocenjevanja zaradi spola (odgovori punc)

Graf prikazuje odgovore deklet, ki so bile vključene v anketo. Modus predstavlja odgovor »Ne, to se mi še ni zgodilo« in zavzema vrednost 23. Večina deklet (77 %) še nikoli ni dobila slabše ocene zaradi tega, ker je punca. 10 % anketirank se je to že zgodilo, ampak ne pogosto. Medtem ko je 7 % anketirank odgovorilo, da se jim je to zgodilo že več kot petkrat. Iz sedmega razreda ni še nobena izmed punc, ki so izpolnile anketo, dobila slabše ocene zaradi tega, ker je punca. 11 % punc iz osmega razreda je odgovorilo, da so dobile slabšo ocene zaradi tega, ker so punce, že več kot petkrat, 22 % jih je odgovorilo, da se jim je to že zgodilo, vendar ne pogosto. 11 % punc iz osmega razreda se je to zgodilo enkrat, več kot polovici deklet (56 %) pa se to še ni zgodilo. Velika večina deklet, kar 81 % je odgovorilo, da še nikoli niso dobile slabše ocene zaradi tega, ker so punce. Vsi ostali odgovori so bili zastopani v manj kot 6 %.

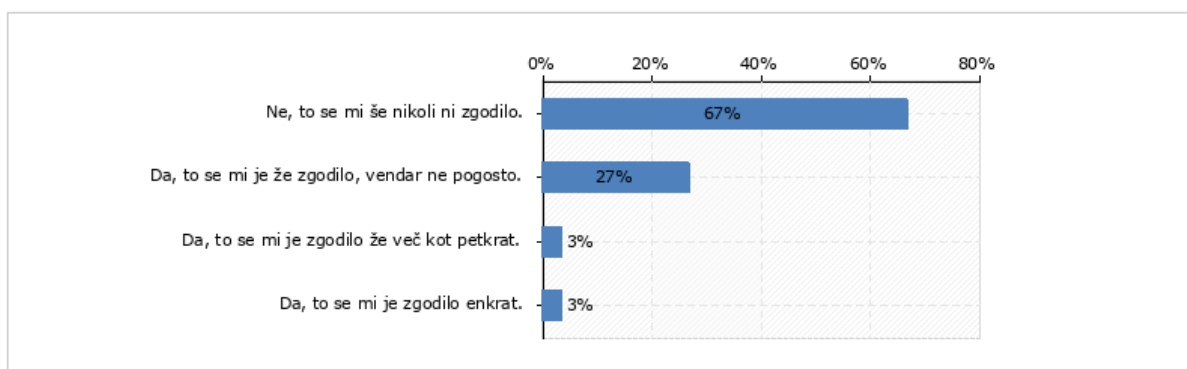
Graf 4: Ocena slabšega ocenjevanja zaradi spola (odgovori fantov)

Graf prikazuje odgovore fantov na sedmo vprašanje. Modus pri tem odgovoru je »Ne, to se mi še nikoli ni zgodilo.« in vrednost je 11. Tudi pri fantih je najvišji odstotek (41 %) odgovorov, da se jim to še ni zgodilo, a je ta procent manjši kot pri puncah. 26 % fantov je odgovorilo, da se jim je to že zgodilo, vendar ne pogosto. 19 % fantov je odgovorilo, da se jim je to zgodilo že več kot petkrat. Ta odstotek je višji kot pri dekletih. Iz sedmega razreda je največ fantov, 43

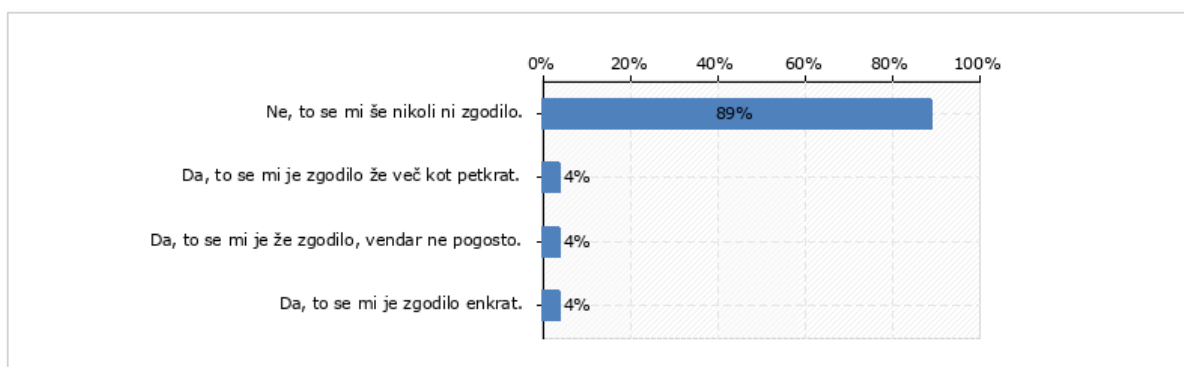
%, odgovorilo, da še nikoli niso dobili slabše ocene zaradi tega, ker so fantje. Sledi odgovor, ki ga je označilo 29 %, in sicer, da se jim je to zgodilo že enkrat, 14 % fantom se je to zgodilo že več kot petkrat, in enakemu odstotku, se je to že zgodilo, vendar ne pogosto. Iz osmega razreda 42 % fantov še ni dobilo slabše ocene, ker so fantje, sledi odgovor, da se jim je to že zgodilo, vendar ne pogosto, na katerega je odgovorilo 33 % fantov. 17 % fantov iz osmega razreda, ki so izpolnili anketo, je že več kot petkrat dobilo slabšo oceno zaradi svojega spola, 8 % fantov pa se je to zgodilo enkrat. Odgovori fantov iz devetega razreda so bolj razkropljeni. 25 % fantov iz devetega razreda, ki so izpolnili anketo, je več kot petkrat dobilo slabšo oceno zaradi spola, prav tako 25 % se jim je to že zgodilo, vendar ne pogosto. Odgovor, ki je bil zastopan v najnižjem procentu (13 %), je bil, da se jim je to zgodilo že enkrat. 38 % fantom se to še ni zgodilo.

Graf 5: Ocena boljšega ocenjevanja zaradi spola (odgovori punc)

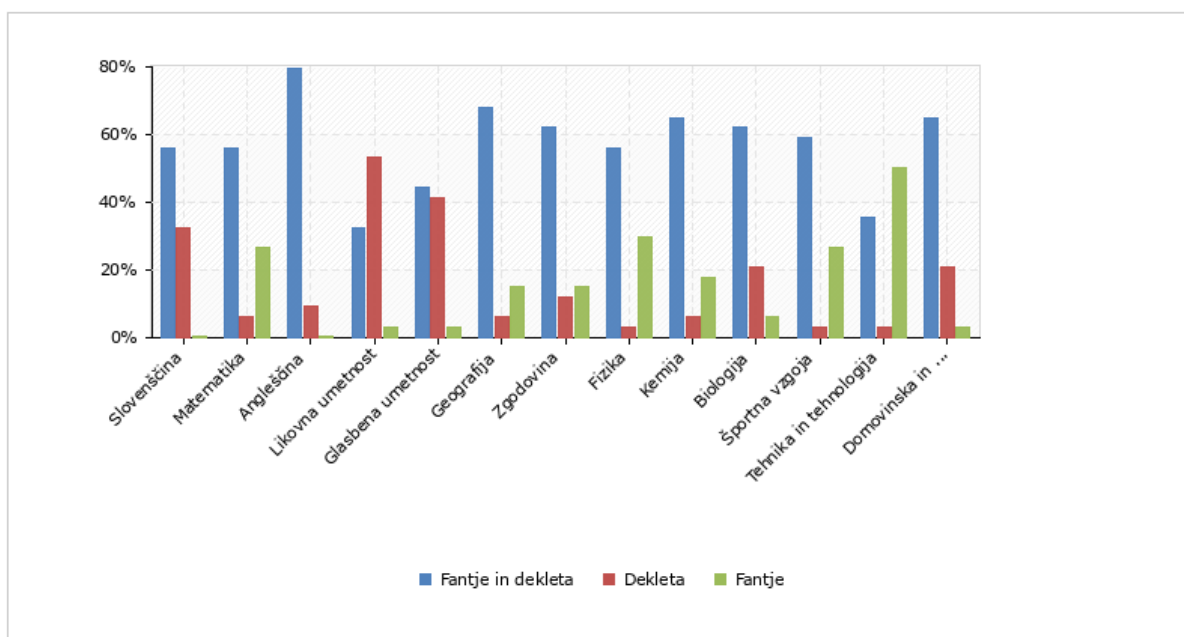
Graf prikazuje odgovore punc na osmo vprašanje. Modus predstavlja odgovor »Ne, to se mi še ni zgodilo.« in zavzema vrednost 20. Slabih 79 % punc, ki so odgovorile na osmo vprašanje, še nikoli ni dobilo boljše ocene zaradi svojega spola. 27 % se je to že zgodilo, ampak ne pogosto, ostala dva odgovora sta zastopana v manj kot 5 %. Iz sedmega razreda je 40 % deklet, ki so odgovorile na vprašanje, že imelo izkušnjo, da so dobile boljšo oceno zaradi svojega spola, ostalim 60 % pa se to še ni zgodilo. 33 % punc iz osmega razreda, ki so odgovorile, je že dobilo boljšo oceno zaradi svojega spola, 11 % se jim je to zgodilo enkrat, več kot polovica, 56 %, pa še ni imela te izkušnje. Velika večina punc iz devetega razreda, 75 %, še nikoli niso dobile boljše ocene zaradi svojega spola. 19 % se je to že zgodilo, ampak ne pogosto, 6 % punc pa je že več kot petkrat dobilo boljšo oceno zaradi tega, ker so punce.

Graf 6: Ocena boljšega ocenjevanja zaradi spola (odgovori fantov)

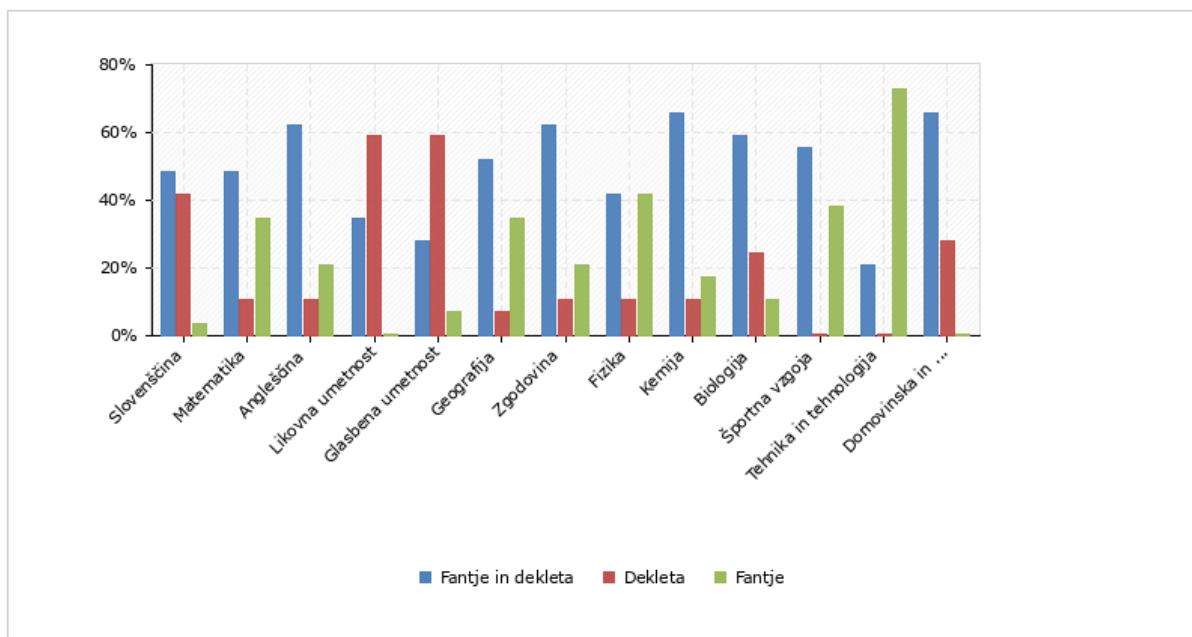
Modus predstavlja odgovor »Ne, to se mi še ni zgodilo.« in zavzema vrednost 24. Skoraj 90 % fantov, ki so odgovorili na osmo vprašanje, še nikoli ni dobilo boljše ocene zaradi tega, ker so fantje. V primerjavi z grafom odgovorov pri puncah višji odstotek fantov še nikoli ni dobil boljše ocene zaradi svojega spola. Vsi ostali odgovori so zastopani v manj kot 5 %. Nihče izmed fantov iz sedmega razreda še nikoli ni dobil boljše ocene zaradi tega, ker je fant. 92 % fantov iz devetega razreda še nikoli ni dobilo boljše ocene zaradi svojega spola, preostalih 8 % pa se je to zgodilo enkrat. Iz devetega razreda je 13 % fantov odgovorilo, da so že več kot petkrat dobili boljšo oceno zaradi tega, ker so fantje. Enkrat odstotek jih je odgovorilo, da se jim je to že zgodilo, ampak ne pogosto. 75 % fantom iz devetega razreda, ki so odgovorili, se to še ni zgodilo nikoli.

Graf 7: Predmeti, ki se zdijo bolj primerni za fante, za punce ali za oba spola (odgovori punc)

Graf prikazuje odgovore punc na deveto vprašanje, kjer so označile, kateri predmeti se jim zdijo bolj primerni za punce, kateri za fante in kateri za oba spola. Iz grafa je razvidno, da se puncam, ki so odgovorile na to vprašanje, zdi največ predmetov primernih tako za fante kot za punce. Večje odstopanje lahko opazimo pri treh predmetih, in sicer pri likovni in glasbeni umetnosti, kjer jih največ meni, da sta predmeta bolj primerna za punce kot za fante. Za bolj fantovski predmet so opredelile tehniko in tehnologijo. Večjih razlik med odgovori punc iz sedmega, osmega in deveta razreda ni bilo.

Graf 8: Predmeti, ki se zdijo bolj primerni za fante, za punce ali za oba spola (odgovori fantov)

Graf prikazuje odgovore fantov na deveto vprašanje. Tako kot pri odgovorih deklet tudi tukaj izstopata predmeta likovna in glasbena umetnost, kjer skoraj 60 % fantov meni, da so bolj primerni za punce kot za fante. Izstopa tudi tehnika in tehnologija, kjer 78 % fantov meni, da je ta predmet bolj primeren za fante. Pri slovenščini malo več kot polovica fantov (52 %) meni, da je predmet primeren za oba spola, 44 % fantov, ki so odgovorili, pa je mnenja, da je bolj primeren za punce. Pri fiziki je odstotek odgovorov, da je primerna za oba spola in da je primerna bolj za fante, enak. Med odgovori fantov iz različnih razredov tako kot pri dekletih ni bilo velikih razlik.

Tabela 7: Opis diskriminatornih situacij (odgovori punc)

Q10	Prosila bi te, če lahko na kratko opišeš situacijo, ki si jo dojel ali dojela kot diskriminatorno (drugačno obravnavo) zaradi svojega spola.
<i>Razred</i>	<i>Odgovori deklet</i>
9. razred	Lasje pri športu zelo motijo učiteljico.
9. razred	Nisem je dojela kot diskriminatorno.
9. razred	Vsakič, ko kakšen učitelj rabi pomoč pri nošenju težkih predmetov, vedno prosijo fante in nikoli deklet.
7. razred	Brez komentarja.
8. razred	Ko je hišnik za prosil za pomoč pri nošenju nekkih škatel in je rekel, da naj gredo fantje, mene pa ni hotel vzeti, ker so fantje "močnejši".
8. razred	Pri športni vzgoji so pri fantih zahtevali veliko boljše igro za višjo oceno.
7. razred	Pri športni vzgoji mi je učitelj namenil manj pozornosti kot fantom in dekletom, ki so bile boljše v športu.
9. razred	Učitelji so do punc pogosteje bolj popustljivi.
9. razred	Ne spomnim se nobene.
8. razred	Nisem smela na rokometno tekmovanje.
7. razred	Učitelji velikokrat mislijo, da punce nismo dovolj močne in ne moremo pomagati, ko se kaj dela.
7. razred	Pri pouku športne vzgoje se je zgodilo že večkrat, da sem doma padla in sem pri športu težje telovadila, vendar mi učitelj nikoli ni verjel in se je še norčeval, če sem vaje delala počasneje, če je pa kakšen sošolec učitelju rekel, da ga kaj boli, pa mu sploh ni bilo treba več telovaditi.
8. razred	Npr. ko učiteljice prosijo, da kdo nese kakšno stvar, vedno rečejo fantom

Vsi odgovori punc, ki sem jih dobila pri desetem vprašanju, se v večini nanašajo na fizične sposobnosti deklet in da naj bi bile šibkejše kot fantje. Največ diskriminacije zaradi svojega spola punce, ki so odgovorile na vprašanje, doživljajo pri športni vzgoji. Odgovori se med seboj ne razlikujejo glede na razred.

Tabela 8: Opis diskriminatornih situacij (odgovori fantov)

Q10	Prosila bi te, če lahko na kratko opišeš situacijo, ki si jo dojel ali dojela kot diskriminatorno (drugačno obravnavo) zaradi svojega spola.
<i>Razred</i>	<i>Odgovori fantov</i>
9. razred	Puncam se večkrat popušča.
7. razred	Osebn doživljam diskriminacijo v šoli vsak dan, vendar ne mislim, da zaradi spola.
7. razred	Ko so me kaznovali, če sem bil poreden, in so rekli, da naj bom bolj podoben puncam, ki so pridne.
7. razred	Pri ustnem spraševanju sta bila 2 od 3 mojih odgovorov pravilna, ocena je bila 3, sošolka je odgovorila enako in dobila oceno 4.
7. razred	Na srečo nisem doživel.
8. razred	Jaz sem pri malici šel mimo sošolke. V rokah sem imel prtiček, v katerem so bile drobtine od kruha. Zraven je bila učiteljica. Nisem imel namena ničesar narediti, ampak se je sošolka kar naenkrat zadržala aaaa ..., kot da

	bom te drobtine vrgel vanjo. Seveda učiteljica more narediti celo štalo iz vsega in me je kaznovala ter klicala starše domov zaradi nečesa, kar nisem naredil.
8. razred	To se mi iskreno še ni zgodilo.
9. razred	Včasih, ko učiteljice ne poslušáš, te \\"dobi na piko\" in potem se ti hoče za neposlušanje maščevati s slabšo oceno, čeprav si znal za boljšo.
9. razred	Nimamo odgovora.

Tabela prikazuje odgovore fantov na deseto vprašanje. Večina odgovorov fantov se povezuje s tem, da naj bi bile punce bolj pridne in da so bili fantje zaradi te predpostavke drugače obravnavani. En odgovor izstopa, in sicer je učenec iz sedmega razreda odgovoril, da doživlja diskriminacijo v šoli vsak dan, ampak to ne zaradi spola.

4.1. Preverjanje hipotez

Dobljenih rezultatov ne morem posploševati na celotno populacijo, saj je bil v raziskavo vključen premajhen vzorec. Prav tako sem anketirala učenke in iz ene osnovne šole v osrednji Sloveniji. Pri anketiranju sem imela težavo zaradi epidemije covid-19 bolezni. Osnovne šole so bile zaprte, zato sem morala anketo izvesti po spletu in je bil osip večji, kot bi bil sicer, če bi anketo izvedla med razrednimi urami, kot sem načrtovala. Kljub temu mislim, da rezultati lahko dajo delni vpogled v to, kako učenci doživljajo razlike med spoloma.

Hipoteza 1: Več kot 80 % učencev in učenk je kdaj že doživelo diskriminacijo zaradi svojega spola v času šolanja. Prvo hipotezo lahko na podlagi dobljenih rezultatov ovržem, saj je manj kot 80 % anketiranih učencev in učenk že kdaj doživelo diskriminacijo zaradi svojega spola. Diskriminacijo je doživelo slabih 70 % anketirancev (Tabela 1). Višji odstotek fantov doživlja diskriminacijo zelo pogosto v primerjavi s puncami, hkrati pa je višji tudi odstotek fantov, ki še nikoli niso doživeli diskriminacije.

Hipoteza 2: Učenci so večkrat kaznovani za svoja vedenja kot učenke. To hipotezo sem preverjala s šestim vprašanjem in jo lahko potrdim. Več kot polovica anketirancev je mnenja, da so večkrat kaznovani fantje, ker veliko več nagajajo, ne poslušajo učiteljev in učiteljic ter motijo pouk. Nihče izmed fantov, ki so izpolnili anketo, ni odgovoril, da so večkrat kaznovane punce. Dobljeni podatki kažejo na to, da je v večkratnem kaznovanju velika razlika med spoloma in da so fantje kaznovani veliko bolj pogosto kot punce. Le dobrih 10 % anketirancev je mnenja, da so punce in fantje kaznovani enako pogosto.

Hipoteza 3: Učenke so hitreje kaznovane za svoja vedenja kot učenci. Hipotezo lahko na podlagi dobljenih podatkov ovržem. Več kot polovica, 63 % anketirancev, meni, da so hitreje kaznovani fantje. Tukaj je opaziti razlike med odgovori deklet in fantov (Tabela 2). Polovica deklet je mnenja, da so hitreje kaznovani fantje, kar 78 % fantov pa meni, da so hitreje kaznovani oni. Medtem ko 30 % punc meni, da so fantje in punce kaznovani enako hitro, to meni le 15 % fantov. Ko sem v anketi prosila, če lahko anketiranci obrazložijo, zakaj so se odločili, kdo je hitreje kaznovan, sem dobila odgovore, ki so si med seboj podobni ter ni bistvenih razlik med odgovori punc in fantov. Odgovori so, da so fantje hitreje kaznovani, ker so bolj nagajivi, poredni in divji kot punce. Fantje so še dodatno odgovorili, da se puncam hitreje spregleda stvari, česar ni omenila nobena izmed deklet v svojih odgovorih.

Hipoteza 4: Več učenk kot učencev je že dobilo boljšo oceno zaradi tega, ker so punce. Četrto hipotezo lahko potrdim. Medtem ko je 33 % punc odgovorilo, da so že vsaj enkrat dobile boljšo oceno zaradi tega, ker so punce, je odstotek pri fantih veliko nižji, in sicer je le 12 % fantov, vključenih v anketo, že dobilo boljšo oceno zaradi tega, ker so fantje. Zanimiv je tudi podatek, da večina tako punc kot fantov še ni dobila boljše ocene zaradi svojega spola.

Hipoteza 5: Več učencev kot učenk je že dobilo slabšo oceno zaradi tega, ker so fantje. Tudi to hipotezo lahko potrdim. Veliko višji odstotek fantov je že dobilo slabšo oceno zaradi tega, ker so fantje, v primerjavi z dekleti. 60 % učencev je že dobilo slabšo oceno, ker so fantje, medtem ko je slabšo oceno zaradi tega, ker so punce, dobilo le 24 % učenk, ki so sodelovale v raziskavi.

Hipoteza 6: Več kot 50 % učencev meni, da so naravoslovni predmeti bolj fantovski predmeti. Šesto hipotezo lahko ovržem, ker več kot polovica učencev ni mnenja, da so naravoslovni predmeti bolj primerni za fante. Pod naravoslovne predmete štejem matematiko, fiziko, kemijo ter tehniko in tehnologijo. Samo pri enem izmed teh predmetov je bilo izrazito odstopanje, in sicer pri tehniki in tehnologiji, kjer so učenci označili, da je ta predmet bolj primeren za fante. Pri ostalih naravoslovnih predmetih prevladuje, odgovor, da so primerni za fante in punce.

Hipoteza 7: Več kot 50 % učenk meni, da so družboslovni predmeti bolj dekliški predmeti. Tudi zadnjo hipotezo lahko ovržem, saj polovica punc, ki so sodelovale pri anketi, ni mnenja, da so družboslovni predmeti bolj primerni za punce. Tukaj sem analizirala odgovore punc pri predmetih slovenščina, angleščina, geografija in zgodovina. Pri nobenem izmed teh predmetov

ni več kot polovica odgovorov, da bi bili te predmeti bolj primerni za punce. Še največ deklet je bilo mnenja, da je od zgoraj naštetih predmetov najbolj dekliški predmet slovenščina, a vseeno jih je bilo več mnenja, da je predmet primeren za oba spola. Predmeta, ki so jih anketiranke v največji meri označile za predmeta, ki sta bolj primerna za punce, sta likovna in glasbena umetnost, vendar teh dveh ne štejem pod družboslovne predmete.

5. SKLEPI

- Doživljanje razlik med spoloma je v našem šolskem sistemu še vedno prisotno. Kaže se predvsem pri ocenjevanju, kaznovanju in diskriminaciji na podlagi spola.
- Čeprav sem hipotezo, da je več kot 80 % učencev že doživelo diskriminacijo zaradi svojega spola, ovrgla, je odstotek anketirancev, ki so se že soočili z diskriminacijo zaradi svojega spola še vedno visok in podatka ne smemo spregledati.
- Zaznati je, da v šolstvu še vedno prevladuje stereotipna predstava o porednih fantih in pridnih puncah. Fantje so hitreje in bolj pogosto kaznovani za enaka ali podobna dejanja kot punce, hkrati pa se puncam večkrat kaj spregleda.
- Zaskrbljujoče je, da fantje zase pravijo, da so bolj poredni, nagajivi in divji. Iz tega bi lahko sklepali, da so fantje zelo vpeti v norme moškosti in stereotipne predstave družbe o tem, kakšen mora biti moški. To so sicer le predvidevanja, saj imam za takšne zaključke premalo podatkov in premajhen vzorec.
- Pri dekletih sta še vedno v ospredju njihova »fizična šibkost« in ranljivost.
- Pri ocenjevanju punce še vedno bolj pogosto dobijo boljše ocene zaradi spola, hkrati pa fantje večkrat dobijo slabše ocene zaradi tega, ker so fantje.
- Učitelji torej še vedno delajo razlike med učenci na podlagi njihovega spola, kar še povečuje in potrjuje neupravičene razlike med spoloma.
- Učenci in učenke ne ločujejo več tako strogo, kateri predmeti so bolj »fantovski« in kateri bolj »dekliški«, kar so vzpodbudni podatki za nadaljnje delo na področju izenačevanja neupravičenih razlik v izobraževanju med spoloma.

6. PREDLOGI

Cilj moje diplomske naloge je, da bi učenci s tem, ko so izpolnili anketni vprašalnik, začeli bolj aktivno razmišljati o svojem spolu in razlikah med spoloma, ki jih zaznajo v šoli. Na podlagi prebrane literature in dobljenih rezultatov imam za nadaljnje delo naslednje predloge:

- Svetovalni delavci v osnovni šolah bi razlikovanje glede ocenjevanja, odnosa in kaznovanja učencev glede na njihov spol predstavili učiteljem in učiteljicam, kjer bi skupaj iskali možne rešitve za zmanjševanje razlik med spoloma.
- Šola bi svetovalnim delavcem v osnovnih šolah omogočila izobraževanja glede spola, spolnih stereotipov in prikritih stereotipov v izobraževanju. Svetovalni delavci bi znanje potem naprej predali učiteljskemu zboru, saj so prav učitelji največ časa v stiku z učenci. Svetovalni delavci bi si aktivno prizadevali, da bi učitelji in učiteljice ozavestili razlike med spoloma, svoje stereotipe in predsodke, ki jih morda imajo o spolu, ter v razredu delovali čim bolj neodvisno od tega, katerega spola je učenec ali učenka.
- Svetovalni delavci v šolah bi med razrednimi urami organizirali delavnice na temo doživljanja svojega spola in doživljanja razlik med spoloma.
- Učenke in učence bi v času izobraževanja vsi delavci šole spodbujali, da bi bolj aktivno razmišljali in govorili o razlikah med spoloma. To bi izvedli skozi pouk pri različnih predmetih in na razrednih urah.
- Pri predmetu Domovinska in državljanska kultura in etika bi učenci bolj podrobno spoznavali biološki in družbeni spol ter bili tako bolj ozaveščeni, da sta moški in ženski spol zgolj družbena konstrukta.
- Potrebno bi bilo bolj tesno sodelovanje med starši, učitelji, strokovnimi delavci šole in učenci glede teme doživljanja spola. Šola bi staršem nudila informacije in pomoč pri tem, kako se naj s svojimi otrokom pogovarjajo o tem, kako doživljajo svoj spol.
- Starše bi že, ko so otroci v vrtcu, začeli ozaveščati o tem, da je pomembno, kako otroci doživljajo svoj spol. Ozaveščali bi jih o tem, da dajo otrokom možnost samoidentifikacije in prosto pot pri izbiri igrač, s katerimi se želijo otroci igrati. Prav tako bi se socialni delavci, ki delajo v vrtcih, bolj posvetili delu z vzgojiteljicami, vzgojitelji in temu, kakšno vlogo imajo oni pri izbiri igrač otrok. Socialni delavci bi spodbujali, da se vsi otroci sami odločijo za izbiro igrač, in vzgojiteljice ter vzgojitelji bi te odločitve podpirali in jih nagradili s pohvalo, spodbudo.

7. LITERATURA

- Alexander, R. (1992). *Policy and practice in primary education*. London: Routledge.
- Amnesty International. (2020). *Diskriminacija*. Pridobljeno 7. 4. 2020 s <https://sola.amnesty.si/diskriminacija>
- Arnot, M., & Mac an Ghail, M. (2006). (Re)contextualising gender studies in education: schooling in late modernity. V: M. Arnot & M. Mac an Ghail (ur.), *The RoutledgeFalmer reader in gender and education* (str. 1-14). New York: Routledge.
- Braidotti, R., & Griffin, G. (2002). *Thinking Differently*. London: Zed Books.
- Čacinovič Vogrinčič, G., Nagode, A., Tancig, S., Zorc Maver, D., & Bregar Golobič, K. (2008). *Programske smernice: svetovalna služba v osnovni šoli*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- European Commission (2019). *Osnovnošolsko izobraževanje*. Pridobljeno 6. 4. 2020 s https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/single-structure-education-integrated-primary-and-lower-secondary-education-35_sl
- European Commission (2019). *Organizacija osnovnošolskega izobraževanja*. Pridobljeno 6. 4. 2020 s https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/organisation-single-structure-education-35_sl
- Fausto-Sterling, A. (2014). *Biološki/družbeni spol: Biologija v družbi*. Ljubljana: Krtina.
- Haralambos, M., & Holborn, M. (2008). *Sociology Themes and Perspectives*. London: Harper Collins Publishers.
- Jakoš, I. (2016). *Neenakosti med spoloma: Delitev družinskega dela*. (Diplomsko delo). Fakulteta za socialno delo, Ljubljana.
- Koletnik, A., Grm, A., & Gramc, M. (2016). *Vsi spoli so različni: transspolnost, transseksualnost in cispolna nenormativnost*. Ljubljana: Društvo informacijski center Legebitra.
- Leskošek, V. (2002). *Zavrnjena tradicija: Ženske in ženskost v slovenski zgodovini od 1890-1940*. Ljubljana: Založba *cf.

Mesec, B. (2009). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu 1: Načrtovanje raziskave z osnovami informatike* (študijsko gradivo za interno uporabo). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. (2020). *Programi in učni načrti v osnovni šoli*. Pridobljeno 5.4.2020 s <https://www.gov.si/teme/programi-in-ucni-nacrti-v-osnovni-soli/>

Ministrstvo za šolstvo in šport (2010). *Razlike med spoloma pri izobraževalnih dosežkih: študija o položaju v Evropi in sprejetih ukrepih*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.

Oakley, A. (2000). *Gospodinja*. Ljubljana: Založba *cf.

Počkar, M., Andolšek, S., Popit, T., & Barle Lakota, A. (2009). *Uvod v sociologijo*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Resolucija o nacionalnem program za enake možnosti žensk in moških 2015-2020 (2015). Ur. l. 84/15.

Skelton, C. (2006). *The SAGE Handbook of Gender and Education*. London: SAGE Publications Inc.

Stamatović, J., & Cievarić Žunić, J. (2019). Child Rights in Primary Schools – The Situation and Expectations. *CEPS Journal*, 9(1), 83–102.

Šentic Vernik, M., & Vernik Šentic, B. (b.d.). *Recimo ne diskriminaciji v šoli*. Pridobljeno 7. 4. 2020 s [http://www.khetanes.si/doc/Rezultati/Učna %20gradiva/Šetinc %20Vernik_Recimo %20ne %20diskriminaciji %20v %20šoli_za %20spletno %20stran.pdf](http://www.khetanes.si/doc/Rezultati/Učna_%20gradiva/Šetinc_%20Vernik_Recimo_%20ne_%20diskriminaciji_%20v_%20šoli_za_%20spletno_%20stran.pdf)

Tašner, V., Žvegljč Mihelič, M., & Mencini Čeplak, M. (2017). Spol in učiteljstvo: pogledi univerzitetnih študentk_ov na učiteljski poklic. *CEPS Journal*, 7(2), 47–68.

Ule, M. (2010). Prikrte spolne neenakosti v izobraževalnih potekih in prehodih. *Sodobna andragogika*, 61(3), 16–29.

Ustava Republike Slovenije (1991). Ur. l. RS 75/16.

Varuh človekovih pravic (1991). *Konvencija o otrokovih pravicah*. Ljubljana: Republika Slovenija.

Vendramin, V. (2014). V zameno za feminizem: »uspešna« dekleta in »ospoljeni« neoliberalizem. *Časopis za kritiko znanosti, domišljijo in novo antropologijo*, 42(256), 42–50.

Zakon o enakih možnostih žensk in moških (2002). Ur. l. 59/02.

Zakon o varstvu pred diskriminacijo (2016). Ur. l. 33/16.

Zgonec, S. (2018). *Odpravljanje neenakosti med spoloma na osnovnih šolah v Gambiji* (Magistrsko delo). Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Zupan Sosič, A. (2007). Spolni stereotipi in sodobni slovenski roman. *Primerjalna književnost*, 30(1), 109–120.

8. PRILOGE

8.1. Anketni vprašalnik

DOŽIVLJANJE RAZLIK MED SPOLOMA MED UČENCI TRETJE TRIADE OSNOVNE ŠOLE

Moje ime je Janja Nardin in sem študentka 4. letnika na Fakulteti za socialno delo. Za diplomsko nalogo raziskujem, kako učenci v tretji triadi doživljajo razlike med spoloma v šoli.

Prosila bi vas, če si lahko vzamete par minut in izpolnite kratek vprašalnik.

Vprašalnik je anonimen in odgovori bodo uporabljeni samo v študijske namene moje raziskave. Že vnaprej se vam zahvaljujem za sodelovanje.

1. Spol

- Ženski
- Moški

2. V šolskem letu 2019/2020 obiskujem

- Sedmi razred
- Osmi razred
- Deveti razred

3. Kako pogosto si po tvojem mnenju že kdaj doživel ali doživela diskriminacijo (drugačno obravnavo) v šoli, zaradi tega, ker si punca ali fant?

- Zelo pogosto (vsak dan, nekajkrat na teden)
- Pogosto (približno enkrat na teden)
- Občasno (nekajkrat na mesec)
- Redko (nekajkrat v enem šolskem letu)
- Zelo redko (nekajkrat odkar obiskujem šolsko leto)
- To se mi ni zgodilo še nikoli

4. Kdo je po tvojem mnenju v šoli hitreje kaznovan za podobno dejanje?

- Fantje
- Punce
- Enako

5. Ali lahko prosim razložiš svojo odločitev?

---

6. Kaj meniš, kdo je v šoli večkrat kaznovan?

- Fantje, saj veliko več nagajajo, ne poslušajo učiteljev in učiteljic in motijo pouk.
- Punce, saj veliko več nagajajo, ne poslušajo učiteljev in učiteljic in motijo pouk.
- Fantje, ker imajo učitelji rajši punce kot fante.
- Punce, ker imajo učitelji rajši fante kot punce.
- Fantje, ampak ne vem razloga zakaj.
- Punce, ampak ne vem razloga zakaj.
- Mislim, da smo tako fantje kot punce kaznovani enako pogosto.
- Drugo: _____

7. Ali se ti zdi, da si že kdaj dobil ali dobila slabšo samo oceno zaradi tega, ker si punca ali fant?

- Da, to se mi je zgodilo že več kot petkrat.
- Da, to se mi je že zgodilo, vendar ne pogosto.
- Da, to se mi je zgodilo enkrat.
- Ne, to se mi še nikoli ni zgodilo.

8. Ali se ti zdi, da si že kdaj dobil ali dobila boljšo oceno zaradi tega, ker si punca ali fant?

- Da, to se mi je zgodilo že več kot petkrat.
- Da, to se mi je že zgodilo, vendar ne pogosto.
- Da, to se mi je zgodilo enkrat.

- Ne, to se mi še nikoli ni zgodilo.

9. Prosim če lahko označiš kateri predmeti se ti zdijo bolj primerni za fante, kateri za punce in kateri za oba spola.

Predmet	Fantje	Punce	Fantje in punce
Slovenščina			
Matematika			
Angleščina			
Likovan umetnost			
Glasbena umetnost			
Geografija			
Zgodovina			
Fizika			
Kemija			
Biologija			
Športna vzgoja			
Tehnika in tehnologija			
Domovinska in državljanska kultura in etika			

10. Prosila bi te, če lahko na kratko opišeš kakšno situacijo, ki si jo dojel ali doжела kot diskriminatorno zaradi svojega spola.
